HET LAND VAN AALST

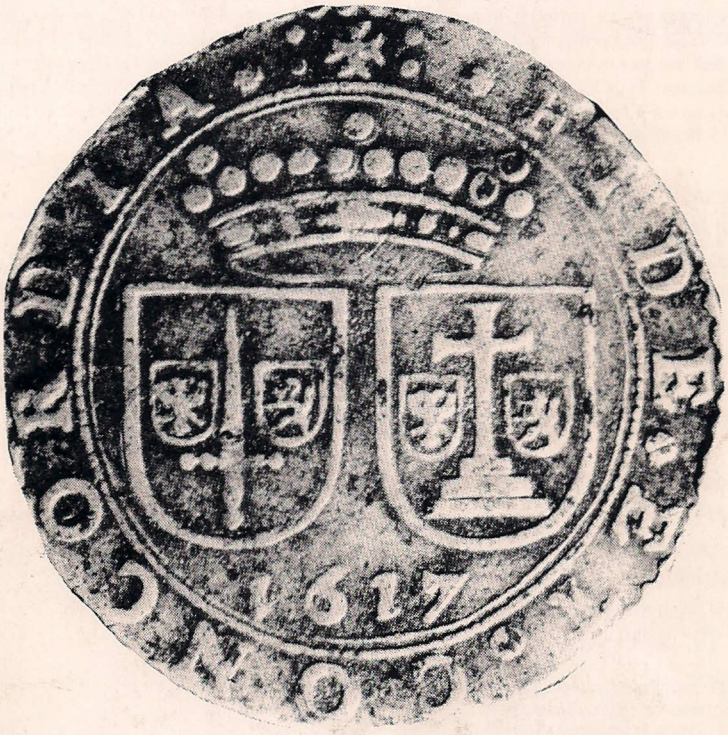

Tijdschrift van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst

Het Land van Aalst
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging "Het Land van Aalst", met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen, de stad Aalst en de stad Ninove.

Prijs voor een jaarabonnement:
Leden: 550 fr. - Steunende leden: 800 fr. - Beschermende leden: 1.200 fr.
Te storten op rek. 000-0586911-61 van Het Land van Aalst,
Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid "Het Land van Aalst" in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oostvlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender). Initiatiefnemers en stichters waren + Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en + Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens + Arthur Broeckaert, + Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), + Jozef Van Cleemput, + Jozef De Brouwer, + Valère Gaublomme, Frits Van Acker, Basiel Boel, + Marcel Cornelis en + Jules Pieters. Latere voorzitters waren + Jozef Borremans (1953-1954), + Frits Courteaux (1963-1980) en Luc De Rijck (1980-1984) erevoorzitter.

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:
Luc Robijns, voorzitter
Marcel Cock, ondervoorzitter
Basiel Boel (erebestuurslid), Sylvain De Lange, Lieve De Mecheleer, Marc Uyttersprot (bibliothecaris-archivaris), Geert Van Bockstaele (beheerder), Mieke Van Damme, Dirk Van de Perre (redactiesecretaris), Georges Vande Winkel (bibliografie), Bart Van Langenhove, Wilfried Vernaeve (verslaggever).

Ledenadministratie en algemene correspondentie:
Geert Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
tel. en fax (09) 360 19 04
Redactiesecretariaat en toezending kopij:
Dirk Van de Perre, Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare
tel. (054) 33 73 27

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.
Verantwoordelijke uitgever: Dirk Van de Perre
Zetel van de vereniging: Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade
Kaftontwerp: Bart Maris
Druk: De Riemaecker Printing, Nukerkeplein 9, 9681 Nukerke (055) 21 14 04

Op de kaft is de penning van "Het Land van Aalst" (1617) weergegeven. Op de voorzijde staat het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, op de achterzijde dat van de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

ISSN 0778-7731

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS VAN HET LAND VAN AALST 1996 (MET AANVULLINGEN UIT VORIGE JAREN)

Georges VANDE WINKEL
Wilfried VERNAEVE

met medewerking van: Marcel Cock, Sylvain De Lange, Lieve De Mecheleer, Luc Robijns, Marc Uyttersprot, Geert Van Bockstaele, Mieke Van Damme, Dirk Van de Perre, Bart Van Langenhoven

Inhoudelijke criteria en stramien van de *Bibliografie van de Geschiedenis van het Land van Aalst* veranderden sinds de (ver)nieuw(d)e start in 1991 nauwelijks. Ook dit jaar blijft dat zo. Twee jaar geleden kondigden wij de geleidelijke opname van oudere licentiaatsthesissen in de bibliografie aan. In 1994 deden wij dat voor de opleiding geschiedenis van de (R)UG.

Tijdsgebrek van de samenstellers én de omvang van het recent bibliografisch materiaal beletten ons sindsdien deze belofte verder in te lossen. Die gegevens werden wel reeds – zij het zeer gedeeltelijk – opgenomen in het geautomatiseerd bestand van de bibliografie, waarin ook de bibliografieën van 1988 en 1989 retrospectief werden ingevoerd.

Sinds dit jaar is deze bibliografie in de geautomatiseerde versie ter beschikking van de potentiële gebruikers in twee openbare bibliotheken van de regio: Ninove en Zottegem. In enkele minuten kan men zo het meest gecompliceerde literatuuronderzoek over de periode 1988–1996 afronden. Het is de bedoeling van ons tijdschrift deze service – in samenwerking met andere openbare bibliotheken – ook elders aan te bieden.

O. ALGEMEENHEDEN

Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013)

1 - [LICENTIAATSVERHANDELINGEN], *Licentiaatsverhandelingen in de Geschiedenis. Academiejaar 1994-1995. Samenvattingen*, (*Studia Historica Gandensia. Publikaties van de Opleiding Geschiedenis van de Universiteit Gent*, 284), Gent, Studia Historica Gandensia en OSGG (Oudstudenten Geschiedenis Universiteit Gent), 1996, 155 p.

2 - [SAMENVATTINGEN], *Samenvattingen van Licentiaatsverhandelingen en Proefschriften in 1995 aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de KU Leuven*, Leuven, Departement Geschiedenis/Vereniging Historici Lovanienses, 1996, 198 p.

Vanaf deze jaargang worden ook de verhandelingen van de hoofdoptie Geschiedenis van de Oudheid (Departement Klassieke Studies) opgenomen.

3 - TOP Stefaan, *Volkskunde aan de K.U. Leuven. Academiejaar 1993-1994*, - *Volkskunde*, 97, 1996, (3), p. 380-385.

Licentiaatsverhandelingen en scripties.

4 - TOP Stefaan, *Volkskunde aan de K.U. Leuven. Academiejaar 1994-1995*, - *Volkskunde*, 97, 1996, (4), p. 416-424.

Licentiaatsverhandelingen en scripties.

Bibliografieën van tijdschriften (014)

5 - [FRANCISCANA], *Franciscana Index. Persoons- en zaakregister op de jaargangen 1-50, 1946-1995. Indices Tomorum 1-50, 1946-1995*, (*Instrumenta Franciscana*, 8), Sint-Truiden, s.n., 1996, 192 p.

6 - UYTTERSPROT C., Het Land van Aalst. Indices op de jaargangen XVI (1974)-XL (1988), [Aalst-Hofstade, Het Land van Aalst, 1989], 108 p.

Vakbibliografieën (016)

7 - [BIBLIOGRAPHIE], *Bibliographie*, - *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, 91, 1996, (2), p. 173-349; (3-4), p. 351-648.

8 - [BULLETIN], *Bulletin d'histoire cistercienne. Cistercian history abstracts*, - *Cîteaux. Commentarii Cistercienses*, 41-42, 1990-1991, (suppl. 4-5).

Uitvoerige bibliografie met indices.

9 - CLOET M., *Een kwarteeuw historische produktie in België betreffende de religieuze geschiedenis van de Nieuwe Tijd*, - *Trajecta*, 4, 1995, (3), p. 198-223.

10 - HAVERALS M. e.a., *Bibliographie*, - *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, 89, 1994, p. 1-621.
8086 nummers.

11 - HENDRICKX Frans, *Literatuuroverzicht 1994 van de vroomheidsgeschiedenis, voornamelijk in de Nederlanden (met aanvullingen uit vorige jaren)*, - *Ons Geestelijk Erf*, 69, 1995, (4), p. 289-408.
Met auteursregister.

12 - OOMS P.H.J.F., *Publikaties over de Franciscaanse familie in de Nederlanden 1995*, - *Franciscana*, 1996, (4), p. 225-255.

13 - PERSOONS E., *Basisbibliografie over kloostergeschiedenis*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Bibliografische inleiding tot de Belgische kloostergeschiedenis vóór 1796*, 3/preprint 1), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 105 p.

14 - PERSOONS E., *Monastica en lexica*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Bibliografische inleiding tot de Belgische kloostergeschiedenis vóór 1796*, 2/preprint 1), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 45 p.

15 - PERSOONS E.; LEYDER D.; NIJSSEN R., *Tijdschriften i.v.m. kloostergeschiedenis*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Bibliografische inleiding tot de Belgische kloostergeschiedenis vóór 1796*, 1/preprint 1), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 216 p.

16 - CATTEEUW Paul, *Thesaurus van de Heemkundige Bibliografie (THB). Een heemkundig klassificatiesysteem*, 's Gravenwezel, Verbond voor Heemkunde, 1995, 70 p.
Losbladige uitgave.

17 - MEYERS W.C.M., *Bibliografie van de in 1990 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 15, 1993, p. 265-304.

18 - MEYERS W.C.M., *Bibliografie van de in 1991, 1992 en 1993 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, - *Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, 16, 1994, p. 187-220.

19 - MEYERS W.C.M., *Bibliografie van de in 1994 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, - *Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, 17, 1995, p. 251-278.

20 - VAN DEN EIJNDE S., *Tijdschriftenschouw 1996*, - *Volkskunde*, 97, 1996, (1), p. 68-90; (3), p. 386-405; (4), p. 454-467.

21 - VAN DEN EIJNDE S.; SILLIS Fr., *Volkskundige bibliografie voor 1988*, - KONINKLIJKE BELGISCHE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE. Vlaamse Afdeling, *Jaarboek met volkskundige bibliografie 1988/41*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1991, p.

22 - VAN DEN EIJNDE S.; SILLIS Fr., *Volkskundige bibliografie voor 1989*, - KONINKLIJKE BELGISCHE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE. Vlaamse Afdeling, *Jaarboek met volkskundige bibliografie 1989/42*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1992, p.

23 - VAN DEN EIJNDE S.; SILLIS Fr., *Volkskundige bibliografie voor 1990*, - KONINKLIJKE BELGISCHE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE. Vlaamse Afdeling, *Jaarboek met volkskundige bibliografie 1990/43*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1994, p. 25-236.

Met een index op auteursnamen door S. VAN DEN EIJNDE.

24 - VAN DEN EIJNDE S.; SILLIS Fr., *Volkskundige bibliografie voor 1991*, - KONINKLIJKE BELGISCHE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE. Vlaamse Afdeling, *Jaarboek met volkskundige bibliografie 1991/44*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1994, p. 17-203.

Met een index op auteursnamen door S. VAN DEN EIJNDE.

25 - MANSKI Ernst-Eberhard, *Ecologische geschiedenis en milieugeschiedenis. Een historiografisch literatuuroverzicht*, - *Tijdschrift voor Ecologische Geschiedenis*, 1, 1996, (1), p. 5-17.

26 - ROOSENS Laurent; SALU Luc, *History of Photography. A Bibliography of Books. 3*, London-New York, Mansell, 1996, 444 p.

5092 items over individuele fotografen, geboren vóór 1950. Voor de delen 1 (bibliografie 1993, nr. 22) en 2 (bibliografie 1994, nr. 14) was dit nog respectievelijk 1914 en 1935. Met een index van 17.000 namen van fotografen, auteurs en andere personen vermeld in de drie delen.

27 - GOEMINNE F.; MARYNISSEN A., *De persoonsnamenstudie in 1991-1992*, - *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, 66, 1994, p. 23-46.

28 - GOEMINNE F., *De Plaatsnamenstudie in 1992-1993*, - *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, 67, 1995, p. 47-91.

29 - ART Jan (red.); CHARLES Leen; COPPENS Herman; DECAVELE Johan; DE HERDT René; DELVA An; DEREU Martine; GOBYN Ronny; HOSTE Ivan; MILIS Ludo; PREVENIER Walter; THOEN Erik; VANDENBROECKE Chris; VANHAUTE Eric; VELLE Karel, *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente? 3b: Hulpwetenschappen*, Gent, Centrum voor Geschiedenis Universiteit Gent en Stichting Mens en Kultuur, 1996, 412 p.

In dit deel werden volgende hulpwetenschappen opgenomen: archivistiek, cartografie, ecologische geschiedenis, gerechtelijke archieven, huizenonderzoek, iconografie, industriële archeologie, informatica, statistiek.

30 - [BIBLIOGRAPHIE], *Bibliographie des archives en Belgique. Bibliografie van het archiefwezen in België, - Archief- en Bibliotheekwezen in België. Archives et Bibliothèques de Belgique*, 66, 1995, p. 337-361.

31 - FURNEE T.H; DE BLOIS L., *Bibliografisch overzicht, - Tijdschrift voor Geschiedenis*, 109, 1996, (2), p. 306-320.

32 - NIJSSEN Rombout, *Bibliographie courante archivistique: articles parus dans les revues archivistiques. 1995. Lopende bibliografie voor archiefkunde: artikels verschenen in tijdschriften voor archiefkunde*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Manuale*, 19), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 99 p.

33 - ORIS Michel; PAULY Michel; RYCKAERT Marc, *Bibliographie de l'histoire urbaine Belgique-Luxembourg. Bibliografie van de stadsgeschiedenis België-Luxemburg. Bibliographie zur Stadtgeschichte Belgien-Luxemburg, - Centre belgo-luxembourgeois d'Histoire urbaine. Newsletters*, 1994, (3), p. 13-29.

Verantwoording van de thematische, chronologische en geografische beperkingen aan deze lopende bibliografie waarvan een eerste aflevering voor de jaren 1992-1993 verscheen in 1994 (bibliografie 1995, nr. 41). Bedoeling is enerzijds aan te knopen bij een voorloper met afleveringen voor de jaren 1982-1983, 1984-1985 (beide in bibliografie 1986, nr. 7) en 1985-1986 (elders in deze bibliografie). Anderzijds wil deze lopende bibliografie een permanente aanvulling zijn voor de retrospectieve bibliografie over stadsgeschiedenis die het Gemeentekrediet van België wenst uit te geven.

34 - RYCKAERT Marc, *Stadsgeschiedenis in België. Een selektieve bibliografie. L'histoire urbaine en Belgique. Une bibliographie sélective. 1985-1986*, Gent, Rijksuniversiteit Gent - Seminarie voor sociale en economische geschiedenis van de middeleeuwen en historische geografie, 1987, 76 p.

35 - UYTTERSPROT M., *Bibliografie van Clemens Uyttersprot, - Het Land van Aalst*, 48, 1996, (4), p. 271-273.

36 - VAN EENOO R. (o.l.v.), *Bibliographie de l'histoire de Belgique 1993. Bibliografie van de geschiedenis van België 1993. Avec compléments des années antérieures. Met aanvullingen uit voorafgaande jaren, - Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 73, 1995, (2), p. 11-359.

De „vernieuwde bibliografie van de Geschiedenis van België" verschijnt voortaan in een afzonderlijk aflevering met een eigen paginering. De bibliografie wordt afgesloten met indices op auteurs- en plaatsnaam. Om de vijf jaar zullen deze indices worden samengebracht.

37 - VANDE WINKEL Georges; VERNAEVE Wilfried, *Bibliografie van de geschiedenis van het Land van Aalst 1995 (met aanvullingen uit vorige jaren), - Het Land van Aalst*, 48, 1996, (3), p. 149-202.

38 - VIAENE Patrick, *Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België. 6*, - *Tijdschrift voor Industriële Cultuur*, 14, 1996, (4/56), p. 14-32.

Met hoofdwoordenregister.

Bibliotheken (026/027)

39 - COPPENS C., *Vrienden van het eerste uur: de schenkers bij de opening van de Centrale Bibliotheek te Leuven (1636/1639)*, - *Ex Officina*, 9, 1992, p. 20-74.

Bij de schenkers: Laurent Ghiffene (°Ronse 1594), Joannes Stassaert (kanunnik van Sint-Martinuskerk te Aalst), Gaspar Vinck (abt van o.a. Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen).

40 - [VAN], *Van Croesus tot Keizer Karel. Preciosa tot circa 1550. Een selectie uit de aanwinsten 1971-1996*, Leuven, Centrale Bibliotheek K.U.Leuven, 1996, VIII-147 p.

Met vermelding van het zogenaamde „Geraardsbergse handschrift", van Dirk Martens, van een uitgave van Despauterius' „Commentarii Grammatici" uit 1537.

Tijdschriften (m.i.v. geschiedenis van) (05)

41 - DIERICKX Fons, *Een tweede lustrum ... De Heemkundige Kring 'De Faluintjes' bestaat tien jaar!*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 258-268.

Musea. Museologie (069)

42 - DE COCK Louis; VANDEN HERREWEGEN ANNE-MARIE, *Vijf musea in één complex te Geraardsbergen*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 24-26.

43 - LICHTENBERG L., *Spelenderwijs bezig zijn met archeologie. Provinciaal Archeologisch Museum te Velzeke als kijk- en leermuseum*, - *Scarabee*, 1995, (19), p. 36-39.

44 - [MUSEUMWIJZER], *Museumwijzer Oostvlaamse musea - collecties*, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1996, 96 p.

Miscellanea (089)

45 - DE ZUTTER Joris (red.); CHARLES Leen (red.); CAPITEYN André (red.), *Qui Valet Ingenio. Liber Amicorum aangeboden aan Dr. Johan Decavele ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent*, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1996, 532 p.

46 - PUT Eddy (red.); MARINUS Marie Juliette (red.); STORME Hans (red.), *Geloven in het verleden. Studies over het godsdienstig leven in de vroegmoderne tijd, aangeboden aan Michel Cloet*, (*Symbolae Facultatis Litterarum et Philosophiae Lovaniensis. Series A*, 22), Leuven, Universitaire Pers, 1996, 480 p.

Codicologie. Boekgeschiedenis (09)

47 - COCKX-INDESTEGE Elly; DELSAERDT Pierre; DE SCHEPPER Marcus; WATERSCHOOT Werner; MACHIELS Jeroom, *Kroniek van het gedrukte boek in de Nederlanden tot 1940*, - *Archief- en Bibliotheekwezen in België. Archives et Bibliothèques de Belgique*, 64, 1993, p. 263-316.

48 - COCKX-INDESTEGE Elly; DELSAERDT Pierre; DE SCHEPPER Marcus; WATERSCHOOT Werner, *Kroniek van het gedrukte boek in de Nederlanden tot 1940*, - *Archief- en Bibliotheekwezen in België. Archives et Bibliothèques de Belgique*, 66, 1995, p. 293-336.

49 - LIEVENS Robrecht, *Het Geraardsbergse handschrift*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (1), p. 64-78.

50 - SONNEMANS Gerard (red.), *Middeleeuwse verzamelhandschriften uit de Nederlanden. Verslag van het Congres te Nijmegen, 14 oktober 1994*, Hilversum, s.n., 1996, 160 p.

Met vier referaten over het „Geraardsbergse handschrift".

2. GODSDIENST. THEOLOGIE

Hemelse hiërarchie. Heiligen(verering) (235)

52 - DIERICKX Fons, *Sint-Antonius abt te Herdersem*, - *Contactblad Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen*, 20, 1996, (4), p. 11-13.

53 - GIRALDO Walter, *Duizend jaar mirakels in Vlaanderen, een volkskundige benadering*, Brugge, Marc Van de Wiele, 1995, 160 p.

54 - THIJS Alfons K.L., *Over bedevaarten in Vlaanderen: van stichtelijke propaganda naar wetenschappelijke interesse*, - *Volkskunde*, 97, 1996, (3), p. 272-349.

Behandelt het fenomeen vanaf einde 15de eeuw, maar vooral na 1600.

Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair en –versiering (24)

55 - CAMBIER A., *Over klokken en beiaarden in de Sint-Hermeskerk*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 37-45.

56 - DE CLERCK Jan C.A., *Verpagting der kerkstoelen in date 29 Xber 1851 voor den termijn van zes jaren*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 177-184.

Te Baardegem.

57 - DIERICKX Fons, *Geloofsleven te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 110-118.

Pastoraal theologie. Broederschappen. Parochiële instellingen (25)

58 - DUPONT Adrien, *Les confréries du Saint-Sacrément et des marchands de toiles à Ath 1492-1786*, - *Annales du Cercle Royale d'Histoire et d'Archéologie d'Ath*, 1995, (54), p. 179-286.

Met vermelding van Geraardsbergen.

Kerkbestuur en –organisatie (262)

59 - DE LANGE Sylvain, *Een „gewijd" handgemeen te Opbrakel in 1703*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (2), p. 145-146.

Over Anthonius de la Fontaine, pastoor in Opbrakel (1653-1710).

60 - DE ROOVER Jozef, *Verkoop van de inboedel van de pastorij van Erondegem*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (1), p. 15-16.

Nalatenschap van pastoor Pieter Abraham Thienpont.

61 - DE ROOVER Jozef, *Verkoop van meubelen uit de pastorij van Vlekkem*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (2), p. 36-37.

Met vermelding van pastoor Engelbertus Van Lierde.

62 - DE SUTTER Prosper, *410 jaar onderpastoors te Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 19, 1995-96, (3), p. 14-39; (4), p. 36.

63 - DE VUYST Julien, *Priesterduo Van Houck uit Haaltert*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (4), p. 7-9.

Jozef Gustaaf en Dominicus Van Houck.

64 - DE VUYST Julien, *200 jaar geleden geboren: pastor Van Hoeymissen, weldoener van Kerksken*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (3), p. 19-24.

65 - DIERICKX Fons, *Het gebeurde 50 jaar geleden ... Plechtige viering van het gouden priesterjubileum van Z.E.H. pastoor Mertens te Herdersem op 25 augustus 1946*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 124-130.

66 - MAROYE Marc, *De zegellegging op de pastorij van Sint-Maria-Lierde in 1823*, - *Triverius*, 26, 1996, (2), p. 22-32.

67 - SPANHOVE S., *Petrus Buggenhout, een omstreden priesterfiguur in Asse in de 16de eeuw*, - *Ascania*, 1996, (2), p. 37-48.

Asse behoorde tot de dekenij Aalst.

68 - WILLE Danny, *De kinderjaren van E.H. deken Constant De Vos te Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 215-225.

Liturgie (264)

69 - DIERICKX Fons, *Fundaties ten voordele van de eredienst in de parochiekerk van Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 199-207.

Missionering (266)

70 - DE SCHRYVER Fredy, *Volksmissies en kruiswegen*, - *Liniaal*, 20, 1996-97, (1), p. 6-20.

In Nieuwerkerken.

71 - DUJARDIN Carine, *Missionering en moderniteit. De Belgische minderbroeders in China 1872-1940*, (*KADOC-Studies*, 19), Leuven, Universitaire Pers en Ferdinand Verbieststichting, 1996, 518 p.

72 - HOUTHAEVE Robert, *Recht, al barstte de wereld! Herman Rasschaert S.J. (1922-1964) Missionaris-Martelaar*, Moorslede, in eigen beheer (Puitstraat 9), 1995, 503 p.

1936-1941 leerling aan het Sint-Jozefscollege te Aalst, waar het gezin Rasschaert toen woonde.

73 - WILLE Danny, Meldert zendt zijn zonen uit ... Dom Andreas Baert 60 jaar missionaris in Zuid-Afrika, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 302-316.

Christelijke, religieuze ordes (271)

74 - DE ROOVER J., *Pater Jan Van Hauwermeiren*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 22, 1995, (1), p. 18-24.

75 - CAMBIER A., *Is het Keizerlijk Diploma van 834, betreffende de aanhechting („Tenement") van het Monasterium van Ronse aan de abdij van Cornelismunster op de Inde, een falsum ?*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 5-9.

76 - DE MEULEMEESTER M., *Etude documentaire sur le Monastère des Bénédictines de Hunneghem à Grammont*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*, 31), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 139 p.

77 - JACOBS R., *Brussel en Vlaams-Brabant: Affligem*, - *Vlaams Brabant*, 1996, (1), p. 27-34.

78 - OCKELEY J., *Rond het testament van Beda Regaus, proost van Affligem (+ 1808)*, - *Ascania*, 39, 1996, (4), p. 109-118.

Met vermelding van Aalst, Erembodegem.

79 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Biografische schets van Jérôme (Hiëronymus) Ruffault (Ruffaldus), abt van St.-Adriaan te*

Geraardsbergen en St.-Vaast te Atrecht (1500-1562), - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (1), p. 3-28.

80 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. Een korte historiek*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 4-6.

81 - VAN BOCKSTAELE Geert, *De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. Stichtingsproblematiek (11e eeuw). Abt Ruffault en zijn statuten (16e eeuw). De pelgrimstekens van de H. Adriaan (15e-16e eeuw)*, Geraardsbergen, s.n., 1996, 167 p.

82 - VAN BOCKSTAELE Geert, *De stichtingsoorkonde van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1096)*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (4), p. 282-289.

83 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *Het Affligems scriptorium. Organisatie en personeel*, - *Archief- en Bibliotheekwezen in België. Archives et Bibliothèques de Belgique*, 66, 1995, p. 9.

Met vermelding van Aalst, Herdersem en de kopiïsten Gerard Coucke (°Aalst 1595), Antonius Jouvineau (°Geraardsbergen 1667), Agatho Impens (°Schorisse 1748).

84 - DE MEULEMEESTER M., *Een Norbertinessenklooster te Petegem in de XIIe eeuw*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*, 44), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 22 p.

In 1148 gedeeltelijk overgebracht naar Serskamp/Tussenbeek. Ca. 1200 uitgestorven.

85 - GOFFIN Benoit, *Les six premières chartreuses de Belgique au XIVième siècle: une manifestation de l'orientation nouvelle de la mentalité cartusienne*, (*Analecta Cartusiana*, 51/2), Salzburg, Universität - Institut für Anglistik und Amerikanistik en Lewiston (N.Y.), Mellen, 1991, 220 p.

Over de kartuize van Sint-Martens-Lierde.

86 - LIESSENS Gerrit, *Bezittingen van religieuze instellingen in Erpe-Mere: het klooster van Groot-Bijgaarden*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (1), p. 5-14; (2), p. 21-35.

87 - MEIJNS Brigitte, *De vestiging van norbertijnerabdijen in het graafschap Vlaanderen in het licht van de kanonikale hervorming*, - WERKGROEP NORBERTIJNSE GESCHIEDENIS IN DE NEDERLANDEN, *Abdij en stad. Verslagen van de zesde contactdag Abdij van Middelburg zaterdag 27 april 1996*, Brussel, 1996, p. 8-31.

Met vermelding van de abdij van Ninove.

88 - MEURIS Walter, *900 jaar abdij Geraardsbergen. Uitstraling van de Sint-Adriaansabdij in het kerkelijk kunstpatrimonium*, - *Contactblad Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen*, 20, 1996, (4), p. 1-6.

89 - OCKELEY Jaak, *Madame la Prieuse Soeur Caroline Isabelle de Colins en de gasthuiszusters van Geraardsbergen in de 18de eeuw*, - PUT Eddy (red.); MARINUS Marie Juliette (red.); STORME Hans (red.), *Geloven in het verleden. Studies over het godsdienstig leven in de vroegmoderne tijd, aangeboden aan Michel Cloet*, Leuven, Universitaire Pers, 1996, p. 445-458.

Carolina Isabella de Col(l)ins (d'Heetvelde) (°Oetingen 1711, +Geraardsbergen 1781).

90 - ROGGEN H.R., *De Clarissen-Coletinen in Vlaanderen na de Franse Revolutie. Kloosterlexicon*, - *Franciscana*, 1996, (3), p. 139-160; (4), p. 207-224.

Met vermelding van de Coletinen van Edingen, Geraardsbergen en de stichting Ninove (1838-1840).

91 - TEUNS Stan, *Historische Ledenlijst Minderbroeders-Kapucijnen 1802-1995*, (*Instrumenta Franciscana*, 9), Sint-Truiden, s.n., 1996, 324 p.

92 - VAN DER DONK Angeline (samenstell.), *Kruisheer L.G. Timmers. Het leven en werk van een Udense Vlaming*, s.l., in eigen beheer (familie Timmers), 1995, 147 p.

Geboren en overleden in het Nederlandse Uden (1918-1994), leraar aan het Heilig Kruiscollege te Denderleeuw in 1963-1991.

93 - [ZEVEN], *Zeven eeuwen Augustijnen. Een kloostergemeenschap schrijft geschiedenis*, s.l., Snoeck-Ducaju & Zoon, 1996, 231 p.

Het Land van Aalst telde geen augustijnenvestigingen, wel waren er in naburige gewesten en streken (Brussel, Dendermonde, Edingen, Gent).

94 - VAN DE VIJVER Omer (s.j.), *Pater Emiel Van der Linden*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (4), p. 81-85.

95 - VAN DER HULST Jan, *Pater Emiel Van der Linden (1883-1972) priester van de Sociëteit van Jezus*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (3), p. 63-65.

96 - VAN LANGENHOVEN Bart, *De Zusters Maricolen te Lede*, Lede, Davidsfonds, 1993.

97 - BAGUET Paul, *60 jaar geleden: viering 25 jaar Broeders van Liefde te Nederbrakel*, - *Triverius*, 26, 1996, (3), p. 8-24.

98 - CORIJN G., *Zusters van Gijzegem 175 jaar*, - *GOSSU-Tijdingen [Lanaken]*, 30, 1993, (2), p. 57-77.

99 - DE MEULEMEESTER M., *De Congregatie van de Zusters van St.-Vincentius te Deftinge*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*, 17), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 282 p.

100 - DE MEULEMEESTER M., *De Zusters van het H. Hart van Maria te Nederbrakel*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*, 23), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 167 p.

101 - DE SUTTER Prosper, *Broeders van Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 20, 1996-97, (2), p. 24-36.

102 - DE SUTTER Prosper, *Zusters van Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 19, 1995-96, (4), p. 8-34.

Protestantse kerken (283/289)

103 - BLOMMAERT W. Vital, *De Geuzenhoek te Horebeke. De oude kerk (1795-1995)*, Horebeke, Protestants Historisch Museum „Abraham Hans", 1995, 33 p.

104 - HUYS Paul, *„Heriticque Schandael" in Mater op kerstdag 1685. Over een kwarteeuw geloofsvervolging (1686-1713)*, - DE ZUTTER Joris (red.); CHARLES Leen (red.); CAPITEYN André (red.), *Qui Valet Ingenio. Liber Amicorum aangeboden aan Dr. Johan Decavele ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent*, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1996, p. 267-278.

3. SOCIALE WETENSCHAPPEN

Statistiek. Demografie (31)

105 - BRAET André, *De bevolking van Aalst in 1730. Onuitgegeven telling, met het aantal huisgenoten per gezin*, - *Agenda V.V.F. Aalst*, 16, 1996, (1), p. 7-10; (2), p. 10-12; (3), p. 12-15; (4), p. 7-10; (5), p. 7-9.

Bevolkingslijst van de praterijen Mijlbeek en Schaarbeek.

106 - BRUNEEL C.; DELPORTE L.; PETITJEAN B., *Le dénombrement général de la population des Pays-Bas autrichiens en 1784. Edition critique*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Dienstencentrum en Onderzoeksnetwerk*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996.

107 - DE RUYVER Mon; VAN WAELVELDE Willy, *Overmeerse migranten (2de helft 19de eeuw - begin 20ste eeuw)*, - *Heemkundige Kring Overmere*, 1993, (1), p. 18-33.

Politieke wetenschappen. Binnenlandse politiek (32)

108 - SCHEPENS Erik, *Leenverhef van de erfmeierij van Michelbeke door Judocus de Pessemier filius Jan Baptiste, 30 oktober 1778*, - *Triverius*, 26, 1996, (2), p. 54-57.

Verkiezingen (324)

109 - DE TROYER Roger, *Kiezerslijst te Heldergem 1900-1901*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (1), p. 16-19.

110 - VAN DEN BOSSCHE Ariël; LOOS Leo, *Driemaal verkiezingen te Moorsel. Een politiek misdrijf*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 56-62.

Parlementen. Regeringen (328)

111 - DE PAEPE Jean-Luc; RAINDORF-GERARD Christiane; GILLARD Patrick; BRION René, *Le Parlement belge 1831-1894. Données biographiques*, Bruxelles, Académie Royale de Belgique, 1996, 645 p.

Politieke partijen en bewegingen (329)

112 - [ARCHIEF], *Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme*, - *Daens Vandaag*, 20, 1996, (1), p. 12-13.

Algemene informatie over het ADVN.

113 - CORDEMANS Paul, *Dr. Marcel Cordemans: een pionier van de Vlaamse Strijd*, - *Liniaal*, 20, 1996-97, (2), p. 4-23.

114 - T'HOOFT Wim, *Conservatieve katholieken in het arrondissement Oudenaarde tijdens het interbellum*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

115 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Luc Delafortrie erevoorzitter Priester Daensfonds*, - *Daens Vandaag*, 20, 1996, (2), p. 16-18.

Luc Delafortrie, ° Aalst 1912.

116 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Neve, Jan Baptist de*, - *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 551-555.

Daensist en Vlaams-nationalistisch politicus (Aalst, °1870, + 1942).

117 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Paul Modest Guillemin*, - *Daens Vandaag*, 20, 1996, (1), p. 8-9.

Geraardsbergen 1864-1944.

118 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Petrus Van Schuylenbergh*, - *Daens Vandaag*, 20, 1996, (2), p. 23-30.

Aalst 1872-1963.

119 - VAN DE PERRE Machteld, *Het DAVS of het Daensmuseum en Archief van de Vlaamse Sociale Strijd*, - *Daens Vandaag*, 20, 1996, (1), p. 14-15.

120 - VAN WAEIJENBERGE Frederic, *Paul De Mont: Vlaamse*

ontvoogding binnen het Belgische bestel, - *AKVS-Schriften*, 32, 1996, (april), p. 29-37.

Over het gedachtengoed van Paul De Mont (°Ninove 1895) als leider van Rex-Vlaanderen (1936).

Vakbeweging. Lonen. Arbeid en tewerkstelling (331.5)

121 - DE RUYVER Mon, *Aanvulling betreffende de „Overmeerse Fransmans"*, - *Heemkundige Kring Overmere*, 1993, (2), p. 68-69.

122 - MAROYE Marc, *Het reisboekje voor de Franschmans van onderpastoor J. Van Essche uit St.-Martens-Lierde (1894)*, - *Triverius*, 26, 1996, (3), p. 38-45; (4), p. 9-15.

Grond en bodem (332)

123 - DE VUYST Julien, *Pachters van Groot-Haaltert betalen cijns en renten aan het Aalsters begijnhof*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (2), p. 20-22.

124 - VANHAUTE Eric, *Chacun est propriétaire ou espère le devenir. Het grondbezit in Vlaanderen, begin 19de - begin 20ste eeuw*, - *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 26, 1996, (1-2), p. 105-131.

Met cijfergegevens voor Geraardsbergen, Meerbeke, Merelbeke, Ninove.

125 - WILLE Danny, *Openbare verpachting der gemeentegoederen van Meldert tijdens de periode 1837-1854*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 132-143.

Coöperaties. Economische organisatievormen (334)

126 - DE LOOSE Willy, *100 jaar Landelijke Gilde Denderhoutem 1896-1996*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (4), p. 18-21.

127 - [HONDERD], *100 jaar vechten voor rechten*, s.l., s.n., s.a., 87 p.

Over de socialistische coöperatieve „De Verbroedering" van Geraardsbergen en Ninove.

128 - VAN HONACKER Karin, *Pouvoir d'état et autres puissances: le rôle politique des métiers bruxellois au XVIIIe siècle*, - *Revue du Nord*, 78, 1996, (jan-maa), p. 71-85.

Financiën. Belastingen. Geldwezen (336)

129 - DE LANGE Sylvain, *De inning van de Grote Tienden te Opbrakel in 1671*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 87-95.

130 - DE SMET Firmin, *Muntvondst van recente datum te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 122-123.

131 - ELSEN Olivier, *La monnaie des comtes de Flandre Louis de Nevers (1322-1346) et Louis de Male (1346-1384) d'après les comptes et les ordonnances monétaires*, - *Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde*, 141, 1995, p. 37-183.

132 - VAN DER VURST Pierre, *Geld uit de grond: mundvondsten in Zuid-Oost-Vlaanderen - Keltische periode*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (2), p. 37-38.

Met vermelding van Aalst, Hofstade, Kwaremont, Mespelare, Ronse, Velzeke.

Recht. Criminaliteit. Notariaat (34)

133 - DAUCHY S., *De processen in beroep uit Vlaanderen bij het Parlement van Parijs. Een rechtshistorisch onderzoek naar de wording van staat en soevereiniteit in de Bourgondisch-Habsburgse periode*, (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren*, jg. 57, nr. 154), Brussel, Paleis der Academiën, 1995.

Met vermelding van het Land van Aalst, Aalst, Geraardsbergen.

134 - HUYLEBROEK Edgard, *De Haaltertse „Schepenbank" op de vingers getikt (1642)*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (4), p. 17-18.

135 - BRAEKMAN W.L., *De Nazarethse bende van Coben den Beer en die van Jan de Lichte*, - *Oostvlaamse Zanten*, 71, 1996, (1), p. 47-55.

136 - DE RUYVER Dirk, *Johannes Van Den Bossche, uitbater herberg Den Honger. Leden bende van Jan de Lichte te Sint-Maria-Oudenhove*, - *Triverius*, 26, 1996, (2), p. 11-16.

137 - DESMET Ginette, *De Bende van Jan de Lichte en haar activiteiten te Melle*, - *De Gonde*, 24, 1996, (1), p. 24-44.

138 - MAROYE Marc, *Ook Brakelaars en Lierdenaars in bende van Jan de Lichte*, - *Triverius*, 26, 1996, (1), p. 12-19.

139 - BRAET A., *Erfenisaangiften na de Franse Revolutie*, - *Agenda V.V.F. Aalst*, 16, 1996, (2), p. 13-17.

140 - VENNEMAN Rosane, *Uit de „Staet en Inventaris van goede" opgemaakt na het overlijden van J.C. Clinck*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1995, (1), p. 38-40.

141 - MAROYE Marc, *Het notariaat te Lierde in de 19de en 20ste eeuw*, - *Triverius*, 26, 1996, (4), p. 23-27.

Taken van overheidsorganen (351)

142 - DE MAESSCHALCK Gust, *Burgerlijke veiligheid*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (3), p. 70-77.

143 - RUYS R., *De „Nachtwacht" van Wichelen*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (3), p. 61-69.

144 - VAN GEET Willy, *De gewapende lieden. Een historisch-kritische benadering van de Rijkswacht in een evoluerend politielandschap (1795-1995). Van militair politiekorps met civiele en militaire taken naar een civiel politiekorps met een militair karakter*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1996, 159 p.

145 - VAN TRIMPONT Marc, *De Ronsese burgerwacht. Een onderafdeling van Geraardsbergen*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 75-80.

146 - GHYSENS Jos, *De Aalsterse brandweer*, Aalst, s.n., 1996, 413 p.

Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354)

147 - BOTTELDOORN Nathalie, *Vrouwen in de gemeenteraden van Oost-Vlaanderen, 1920-1940*, Leuven, KULeuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

148 - HUYLEBROEK Edgard, *Een onbekende „heerlijkheid" in Denderhoutem*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (1), p. 20-23.

149 - MAROYE Marc, *De gezagdragers van het kanton Nederbrakel in 1798*, - *Triverius*, 26, 1996, (3), p. 25-27.

150 - ACKAERT Els, *En de vrouwen in de Provincieraad? Profielschets van de vrouwelijke provincieraadsleden van Oost-Vlaanderen, in de periode 1921 tot en met 1995*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

151 - BOURGEOIS Pascale, *Les ministères de l'Information (1939, 1942 et 1945). Organisation et compétences*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 83), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 25 p.

Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

152 - VAN DER CRUYSSEN C., *Het ministerie van Onderwijs en Cultuur (1878-1884, 1907-1991). 2: Bevoegdheden*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996.

Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

153 - VAN DER CRUYSSEN C., *Het ministerie van Onderwijs en*

Cultuur (1878-1884, 1907-1991). 3: Repertoria van de wetenschappelijke instellingen van de Staat, van de academies en van de domeinen van Gaasbeek en Mariemont, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 85), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 46 p.

Kadert in een reeks over Belgische ministeries als archiefvormers.

Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)

154 - DE BAETS August, *De slag van Melle anno 1745. Militaire lasten voor de inwoners van Gontrode*, - *De Gonde*, 24, 1996, (1), p. 3-7.

155 - DE MAESSCHALCK Gust, *Wichelse soldaten die vochten onder Napoleon*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 20, 1993, (2), p. 31-54.

156 - DE MAESSCHALCK Gust, *Wichelse soldaten die vochten onder Napoleon (vervolg)*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (1), p. 1-20.

157 - DE SCHOENMACKER Christelle, *Achter elke soldaat een burger! De geschiedenis van 50 Jaar MILAC-werking*, Leuven-Amersfoort, Acco, 1995, 271 p.

158 - DECRITS M., *Lotelingen of nummerverwisseling tussen twee Geraardsbergenaars*, - *De Heemschutter*, 1996, (145), p. 11-12.

159 - DECRITS M., *Recruten uit het „Land van Aalst" in dienst van de republiek van de Verenigde Belgische Staten*, - *Vlaamse Stam*, 32, 1996, (7/8), p. 297-324.

160 - [LIJST], *Lijst der lotelingen 12 februari 1901 - Provincie Oostvlaanderen 26. Militiekanton*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 269.

Gemeenten Baardegem, Gijzegem, Herdersem, Hofstade, Meldert en Moorsel.

161 - VAN RODE Olivier, *De conscripties in het „département de l'Escaut". Organische groei van een recruteringssysteem, zijn juridisch begrippenkader en zijn praktische uitvoering. Casus: de 19 gemeenten van het „canton d'Oosterzeele"*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

162 - VLIEGHE Jean-Marie, *Russeignies au XVIIIe siècle. Un illustre méconnu*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 47-66.

Over Louis-Joseph Opsomer, artilleriegeneraal (Russeignies 1737-Metz 1822).

Wereldoorlog 1914–18 (355 WOI)

163 - BAGUET Paul, *Een unieke foto: aankomst op 5 november 1918 te Nederbrakel van de Duitse keizer Wilhelm II*, - *Triverius*, 26, 1996, (1), p. 9-11.

164 - DEWEER Jean-Pierre, *De bevrijding van Ronse op 9 en 10 november 1918*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 25-35.

165 - VAN TRIMPONT M., *Het krijgstoneel 1914-1918, over Geraardsbergenaars die het hebben meegemaakt ...*, - *De Heemschutter*, 1996, (141), p. 11-14; (142), p. 13-16; (143), p. 5-6.

166 - VANDEWEYER Luc, *Kiezen tussen Kardinaal en Kaiser. Vlaamse katholieke activisten tijdens de eerste wereldoorlog*, - *Trajecta*, 1, 1996, (2), p. 134-155.

167 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *Ooggetuigenverslag begin WO I te Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 229-234.

Wereldoorlog 1939–45 (355 WOII)

168 - CROMBEZ Bart, *De algemene SS-Vlaanderen*, - *Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, 1995, (17), p. 165-202.

Met vooral de Aalsterse afdeling „Storm".

169 - DE DECKER Cynrik; ROBA Jean-Louis, *'40-'45 boven Schelde, Dender en Durme. Vijf jaar luchtoorlog boven de arrondissementen Aalst en Dendermonde*, Erpe, Uitgeverij De Krijger, 1996, 349 p.

Met vermelding van talloze persoons- en plaatsnamen uit het werkgebied van de bibliografie. Geen indices.

170 - DUBOIS Gilbert, *Strijd aan de Schelde van Avelgem tot Zingem. 1: 10 tot 21 mei 1940 om 12 uur*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 195-267.

171 - HERTECANT Arthur, *Overlevingstocht van Arthur Hertecant „verplicht tewerkgestelde in Duitsland" (1944-'45)*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1995, (1), p. 2-8.

172 - MARCHAL Jean-Paul; VERHEGGEN Gilbert (med.), *De bombardementen van Merelbeke*, Gent, Verbeke, 1995, 134 p.

173 - VAN DEN BERGHE Gie, *Getuigen. Een case-study over ego-documenten. Bibliografie van ego-documenten over de nationaal-socialistische kampen en gevangenissen, geschreven of getekend door „Belgische" (ex-)gevangenen: Belgen, personen die in België gedo-*

micilieerd waren of verbleven, en andere uit België gedeporteerde personen, 2 dl., Brussel, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1995, 331 en 439 p.

Met een personenregister en een register van gevangenissen, kampen en kommando's.

174 - WILLE Danny, *De Meldertse Boerenwacht, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 46-55.

Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36)

175 - DE CLERCK Jan C.A., *Rekening van Josephus Van Malder, armmeester te Baardegem voor de jaren 1795-1796-1797-1798, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 270-282.

Opvoeding. Onderwijs. Vrijetijdsbesteding (37)

176 - THIJS Alfons K.L., *Opdrachten in de presentexemplaren: een veronachtzaamde bron voor de geschiedenis van de volkskunde in Vlaanderen, - Oostvlaamse Zanten*, 71, 1996, (1), p. 3-40.

Algemeen vormend onderwijs (373)

177 - JACOBS Frans, *Het onderwijs op Steven, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 240-241.

178 - MICHIELS Jef, *Meester Hector - hoofdonderwijzer te Herdersem, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 294-297.

Over Hector Muylaert.

179 - VANDEVELDE L., *Het gemeenteonderwijs te Leupegem, - Het Leupegems Kroniekske*, 3, 1993, (2), p. 7-14; (3), p. 3-7.

180 - PORTEMAN Karel; COCKX-INDESTEGE Elly (bijdr.); SACRE Dirk (bijdr.); DE SCHEPPER Marcus (bijdr.), *Emblematic Exhibitions (affixiones) at the Brussels Jesuit College (1630-1685). A Study of the Commemorative Manuscripts (Royal Library, Brussels)*, Brussel, Royal Library en Turnhout, Brepols, 1996, 198 p.

Met vermelding van het jezuïetencollege van Aalst.

Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3)

181 - VAN HOOREBEECK Marijke, *Oranjedassen 1944-1961. Geschiedenis van het Algemeen Diets Jeugdverbond*, Antwerpen, De Nederlanden, 1986, 166 p.

Met vermelding van Blauwvoetvendels in Aalst (Priester Daenskern), Ninove (Arseen de Prilkern), Ronse (Lode de Boninghekern).

Volwassenenvorming. Vormingswerk (374.7)

182 - DE TEMMERMAN Ludwig, *60 jaar Davidsfonds Brakel, kroniek van 60 jaar culturele activiteit in Brakel*, Brakel, s.n., 1992.

Universitair onderwijs (378)

183 - ROELS Theo, *Professor Etienne Kerre*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1996, (2), p. 67-68.

Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8)

184 - DE TREMERIE Manu, *Verblijfsrecreatie en dagjesmensen: twee troeven van de Gavers*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 30-32.

185 - [FIETSEN], *Fietsen langs Vlaamse wegen - Ninove*, Antwerpen, VTB-VAB is samenwerking met het stadsbestuur Ninove en de Stichting Vlaams Erfgoed, 1996, 16 p.

186 - LAMARCQ Danny, *Denderende steden: de Denderstreek toeristisch bekeken*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 33-37.

187 - [LANGS], *Langs Vlaamse wegen - Ninove*, Brussel, Stichting Vlaams Erfgoed, 1996, 16 p.

188 - WEST Luc, *Toeristisch Geraardsbergen. Groetjes, Manneken Pis*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 13-16.

Volkskunde (39)

189 - DE BACKER Christian, *Bio-bibliografie van Prof. Dr. Willy L. Braeckman*, - DE BACKER Christian (ed.), *Cultuurhistorische Caleidoscoop aangeboden aan Prof. Dr. Willy L. Braeckman*, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1992, p. 7-27.

Sint-Lievens-Houtem.

190 - DIERICKX Fons, *Alfons De Cock - grondlegger van de folklore in Vlaanderen - uit Herdersem: een verjaardag*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 16-41.

Met stamreeks De Cock.

191 - LAMARCQ Danny, *Manneken-Pis. Een strijd tussen Geraardsbergen en Brussel*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 21-23.

192 - LAMARCQ Danny, *Toen alles nog anders was: het museum voor Folklore te Zottegem*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (5), p. 129-132.

193 - VAN HECKE Ilse, *Het Verbond voor Heemkunde. De institutionalisering van de heemkunde in Vlaanderen*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

Kleding. Volksdrachten (391)

194 - STORME Jérôme, *Mode en kledij in „la belle époque“, - Heemkundige Kring Overmere*, 1996, (4), p. 167-175.

195 - VAN WAELVELDE Willy, *Mode en kledij, spiegel van de tijdgeest, - Heemkundige Kring Overmere*, 1996, (4), p. 130-137.

Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392)

196 - GOOSSENS Joris, *Aspecten van de kindertijd in Borsbeke (1910-1944)*, Leuven, KULeuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1994, VII-222 p.

197 - LEIJSSEN Lambert (red.); CLOET Michel (red.); DOBBELAERE Karel (red.), *Levensrituelen. Geboorte en Doopsel*, (KADOC-Studies, 20), Leuven, Universitaire Pers, 1996, 336 p.

198 - WERELDS Koen, *Aspecten van de kindertijd in Denderhoutem (1910-1949)*, Leuven, KULeuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1995, 256 p.

199 - DIERICKX Fons, *Jubellied ter gelegenheid van 50 jaar huwelijk te Herdersem, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 298-299.

Voor het jubileum van Anselmus De Vijlder en Coleta Van Steendam (Herdersem).

200 - TOP Stefaan (red.), *Eigentijdse huwelijksgebruiken. Hoe Vlamingen, Walen en migranten trouwen, - Volkskunde*, 97, 1996, (2), p. 93-266.

Themanummer met o.a. „De geschiedenis van het kerkelijk huwelijk“.

Maaltijden. Vasten. Drinkgewoonten. Herbergen (392.8)

201 - BRUYNBROECK Veerle, *De voeding in de Sint-Corneliusabdij te Ninove en het Onze-Lieve-Vrouwehospitaal [te Oudenaarde] in de 15e eeuw*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

202 - DE COCK Louis; VANDEN HERREWEGEN Anne Marie, *Eten en drinken aan de boorden van de Dender, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 10-12.

Themanummer over Geraardsbergen.

203 - DIERICKX Fons, *Herbergen te Herdersem anno 1779, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 198.

204 - SCHEERLINCK John, *Herbergen van Groot-Haaltert in 1779, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (2), p. 1-11.

205 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Een historisch menu uit de 16de eeuw in het Geraardsbergse Abtenhuis, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 38-40.

Openbaar en maatschappelijk leven (394)

206 - BOSMAN Remi, *Volksvermaak tussen 1920 en 1940 te Wieze*, Wieze, in eigen beheer, 1994, 49 p.

207 - DE COCK Louis; VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie, *Evenementen en feesten in Groot-Geraardsbergen, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 30-32.

208 - LAMARCQ Danny, *Krakelingen en Tonnekensbrand. Een eeuwenoud Geraardsbergs verhaal, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (1), p. 17-20.

209 - VAN DER VURST Pierre, *De jaar- en weekmarkten van Aalst door de eeuwen heen, - Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (1), p. 11-14.

210 - VERVUST André, *Kermis op Melle-Dries, - De Gonde*, 24, 1996, (1), p. 51-52; (2), p. 39-42.

Sagen. Legenden. Sprookjes (398.2)

211 - CRABBE Herman, *Over het Ros Beyaert: sagen, mythes en legenden, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 192-197.

212 - DE MAESSCHALCK Gust, *Sagen en legende uit Wichelen (vervolg), - Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 22, 1995, (1), p. 1-5.

213 - DE MAESSCHALCK Gust, *Sagen en legenden uit Wichelen, - Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (3), p. 87-90.

214 - DE WOLF Gilbert; CRABBE Herman, *Over het Ros Beiaard doet al vele jaren in Baardegem de ronde!, - Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 185-191.

Kalenderfeesten (398.33)

215 - DE VOS Guy, *Driekoningen en Zottenkoningen in Zuid-Oost-Vlaanderen, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (5), p. 124-128.

Met vermelding van Ronse.

216 - DE WINNE Liliane, *Het Kerstgebeuren in Oost-Vlaanderen: traditie en vernieuwing, - Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (4), p. 97-100.

217 - PREMEREUR André, *De meiboomplanting en de vroegere geschiedenis van de kapel van Gemeldorp*, - *Triverius*, 26, 1996, (2), p. 35-44.

Gemeldorp ligt op Hemelveerdegem.

Heksen. Geesten. Spoken (398.4)

218 - MONBALLYU Jos, *Van hekserij beschuldigd. Heksenprocessen in Vlaanderen tijdens de 16de en 17de eeuw*, Heule, UGA, 1996, 128 p.

Met vermelding van Ninove, Zandbergen.

Volksliederen (398.8)

219 - DE SCHRYVER Fredy, *Over 'vrouwke' mol*, - *Liniaal*, 19, 1995-96, (3), p. 39-40; (4), p. 35-36.

Kinderliedje uit Nieuwerkerken. Met uitweiding over de etymologie van het woord „mol".

220 - DE WOLF Willy, *Volkszanger Lippes Marcel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 155-161.

Over Marcel Van Rossem.

221 - DE WOLF Willy, *Volkszanger Lippes Pieë*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 73-76.

Bijnaam van Petrus Van Rossem.

5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN

Milieukunde. Ecologie (504)

222 - TACK Guido; VAN DEN BREMT Paul, *Het multidisciplinaire karakter van de historische ecologie: het voorbeeld van het Bos t'Ename*, - *Tijdschrift voor Ecologische Geschiedenis*, 1, 1996, p. 17-25.

Cartografie. Landmeetkunde (528)

223 - BUYS J[ean-Claude]; GRAVEZ J[ozef], *Het Landboek en de Figuratieve Kaart van Lede van 1695*, Lede, Heemkundige Kring Heemschut Lede, 1995, 227 p.

224 - DECRITS Marc, *Het landboek van Ruien 1729*, s.l., V.V.F.-afdeling Oudenaarde-Ronse, 1996, 163 p.

225 - GRAVEZ J[ozef], *Het Kadaster van Lede van 1830-'35*, Lede, Heemkundige Kring Heemschut Lede, 1995, 191 p.

226 - YANTE Jean-Marie, *La loi du 10 avril 1841 sur la voirie*

vicinale et l'établissement des „Atlas des chemins", - *Archief- en Bibliotheekwezen in België. Archives et Bibliothèques de Belgique*, 64, 1993, p. 173-189.

Chemie. Mineralogie (54)

227 - GULLENTOPS Frans; WOUTERS Laurent, *Delfstoffen in Vlaanderen*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw, 1996, 198 p.

Met vermelding van Balegemse Steen, Massief van Brabant, Zandbergse Steen.

Geologie. Meteorologie (55)

228 - PATERNOSTER Jozef, *Welle in zijn geo-fysisch kader*, - BAEYENS Jan; BAUTERS Luc; BOGAERT Gaston; COLLIN Ludo; COUCK Georges; DE BACKER Guido; DEMEULEMEESTER André; EEMAN Jozef; HEEMKUNDIGE KRING WALLO; PATERNOSTER Jozef; ZUSTER PAULA; ROBIJNS Luc; VERLEYEN Wilfried; VAN DEN STOCKT Werner e.a., *Welle eens 's graven proppre proche*, Denderleeuw-Welle, 1996, p. 9-28.

O.a. over geo-morfologie en genese van de Dendervallei.

229 - VANMAERCKE-GOTTIGNY Marie-Christine, *Detailed geomorphological mapping as a scientific investigation method. A case-study: the maps „Geraardsbergen" and „Kortrijk"*, 2 dl., Brussel, VUB (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1995.

230 - BUISMAN J.; VAN ENGELEN A.F.V. (red.), *Duizend jaar weer en wind in de Lage Landen. 2: 1300-1450*, Franeker, Van Wijnen, 1996, 690 p.

Een eerste deel verscheen in 1995 (bibiografie 1995, nr. 223). Met vermelding van Aalst, Dender, Geraardsbergen.

6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

231 - LINDGREN Uta (herausg.), *Europäische Technik im Mittelalter 800 bis 1200. Tradition und Innovation. Ein Handbuch*, Berlin, Gebr. Mann Verlag, 1996, 642 p.

Zonder specifieke verwijzingen naar het Land van Aalst biedt dit standaardwerk een schat aan materiaal aan op alle vlakken van de toegepaste wetenschappen en technieken.

Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61)

232 - DE PUNT Johan, *De ratteval*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (3), p. 55-56.

Molinologie (620.9)

233 - [(FIETS)TOCHTJE], *Een (fiets)tochtje langs de negen watermolens van Erpe-Mere*, - *Levende Molens*, 18, 1996, (2), p. 13-14.

234 - BAUTERS Paul, *Verrebeekmolen te Opbrakel herrijst uit zijn as ...*, - *Levende Molens*, 18, 1996, (9), p. 83-84.

235 - BRUGGEMAN Jean; COUTANT Yves; DENEWET Lieven e.a., *Travailler au moulin - Werken met molens*, s.l., ARAM Nord/Pas-de-Calais en Werkgroep West-Vlaamse Molens, 1996, 200 p.

236 - E.D.K. [acroniem], *De Nonnemolen te Leupegem. De 88-jarige molenaar Oktaaf De Maseneire vertelt ...*, - *Levende Molens*, 18, 1996, (12), p. 114-115.

237 - HOLEMANS Herman, *Aanbrengen van een pegel aan de watermolen van Amougies*, - *Studiekring „Ons Molenheem"*, 1996, (3), p. 26-27.

In 1845.

238 - HOLEMANS Herman, *Oostvlaamse wind- en watermolens. Kadastergegevens 1835-1990. 1: Gemeenten A-B*, Kinrooi, Studiekring Ons Molenheem, 1996, 94 p.

Geordend per (deel)gemeente. Met personen- en molennamenregister en overzicht van het molenbestand in 1834.

239 - HOLEMANS Herman, *Oprichting van wind-, water- en rosmolens in de provincie Oost-Vlaanderen*, - *Studiekring „Ons Molenheem"*, 1996, (3), p. 16-19.

Gegevens voor de jaren 1831-1837 in Denderwindeke, Erwetegem, Gavere, Lede, Merelbeke, Ninove, Oordegem, Ronse.

240 - HOLEMANS Herman, *Rosmolens in de provincie Oost-Vlaanderen in de periode 1834-1900*, - *Studiekring „Ons Molenheem"*, 1996, (1), p. 24-26; (2), p. 25-29.

Alleen de (deel)gemeenten met beginletters A en B werden reeds behandeld: Aalst, Aspelare, Baardegem, Balegem, Berchem, Bottelare.

241 - ROOBAERT Bernard, *Overzicht van de molens in de streek van Edingen met hun oudste vermeldingen*, - *Molenecho's. Vlaams Tijdschrift voor Molinologie*, 24, 1996, (3-4/Speciaal themanummer 9), p. 117-180.

Themanummer over de molens van het Oude Land van Edingen.

242 - SCHEERLINCK John, *Oprichting van een stampmolen te Heldergem in 1760*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (3), p. 15-18.

243 - VAN DEN BRANDEN Walter, *Een verborgen relikt: het zaagmolentje te Serskamp-Wichelen (Oost-Vlaanderen)*, - *Levende Molens*, 18, 1996, (3), p. 25-26.

244 - VANHOUTTE Herman, *Een nieuwe Saracenenkap voor de Verrebeekmolen van Brakel*, - *Molenecho's. Vlaams Tijdschrift voor Molinologie*, 24, 1996, (2), p. 65-67.

245 - VERPAALEN John, *Vlaanderen heeft er weer een molen bij*, - *Levende Molens*, 18, 1996, (8), p. 79.

Over de Verrebeekmolen te Opbrakel.

Gezondheidstechniek. Sanitaire techniek. Verlichtingstechniek (628)

246 - [WATERZUIVERINGSPROGRAMMA], *De waterzuiveringsprogramma's voor het bekken van de Dender: overzicht en stand van zaken*, Erembodegem, Vlaamse Milieumaatschappij, 1995, 26 p.

Landbouw. Tuinbouw. Bosbouw. Veeteelt. Jacht. Visserij (63)

247 - VAN TRIMPONT Marc, *Waar stond het Everbeekse „Hof ten Berghe"?*, - *Triverius*, 26, 1996, (3), p. 31-37.

248 - WAUTERS Katrijn, *Openbare verkoop op het Hof te Putte te Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 131.

249 - HIEL Roger, *Een verhaal over moorselaars*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 242-243.

Bepaalde variëteit van peren.

250 - HOPPENBROUWERS P.C.M., *Het Vlaanderen van Thoen. Discussie over E. Thoen, „Landbouwekonomie en bevolking in Vlaanderen gedurende de late middeleeuwen en het begin van de moderne tijden. Testregio: de kasselrijen Oudenaarde en Aalst (einde 13de-eerste helft 16de eeuw) ...",* - *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 107, 1992, (1), p. 52-84.

251 - VAN DEN BROECK Eugeen, *Evokatie van een heemkundig bezoek: hier rijpen de moorselaarkes*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 162-163.

Bepaalde variëteit van peren op hoogstam.

252 - DECLERCQ Noël; DEPREZ Albert; GODEFROID Walter; SANTENS Filip (eindred.); VAN ACKER Lucien, *Hinke de Vinke. 400 jaar vinkensport in Vlaanderen. 60 jaar A.V.I.B.O.*, s.l., s.n., 1995, 703 p.

Legt vooral de nadruk op West-Vlaanderen, maar bevat daarnaast voor de recente geschiedenis vele verwijzingen naar het werkgebied van de bibliografie.

253 - DE PUNT Johan, *De vleeskroon*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (1), p. 17.

254 - VAN LANGENHOVEN B., *Van Melkerij St.-Martinus te*

Lede tot Regionale Melkerij St.-Blasius in Overmere, - *Ons Heem*, 47, 1993, (4), p. 211-242.

255 - DE BRUYNE Cyriel, *De bijenteelt einde 19de en begin 20ste eeuw*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1996, (2), p. 22-29.

Huishoudkunde (64)

256 - DE MAEYER Jan (red.); VAN ROMPAEY Lies (red.); GESQUIERE Ilse (med.), *Upstairs Downstairs. Dienstpersoneel in Vlaanderen 1750-1995*, (*Bijdragen Museum van de Vlaamse Sociale Strijd*, 13), Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen i.s.m. KADOC-Leuven, 1996, 248 p.

Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655)

257 - D'HERDT Daniël, *De boekhandel en het boekdrukkersbedrijf in Aalst van 1700 tot 1830*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (2), p. 81-129; (4), p. 225-268.

Over de drukkersactiviteiten van Judocus Ludovicus D'Herdt, Frans Van Hese, de familie Du Caju, Jozef Sacré en Charles Gislain Spitaels.

Verkeerswezen. Openbaar vervoer. Postwezen (656)

258 - DE BRANDT J., *De autobusdienst Pauwels*, - *Ascania*, 1996, (1), p. 25-27.

Asse-Aalst begin 20ste eeuw.

259 - MATTHIJS Paul; DE MAESSCHALCK Gust, *Vaarwel ... laatste kasseiweg te Wichelen*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 22, 1995, (1), p. 6-15.

260 - ROMBAUTS W., *Diligences en tollen. Bijdrage tot de geschiedenis van de verkeersnetwerken in België omstreeks 1850*, - *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 78, 1995, (1-4), p. 225-249.

Met vermelding van de diligencelijn Brussel-Aalst.

261 - STEURBAUT Ferdinand; DE MOERLOOSE Roger, *Van Gontrode naar Wassene in 1751*, - *De Gonde*, 24, 1996, (3-4), p. 11-16.

262 - ZYLBERGELD L., *Bruxelles et les demandes d'octrois de constructions de routes en Brabant au 18e siècle. Aspects économiques et sociaux de la construction de la chaussée Louvain-Malines (premier tiers du 18e siècle)*, - *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 78, 1995, (1-4), p. 171-203.

Referaat voor „De Brabantse stad. Tiende colloquium, Brussel 23 en 24 september 1993".

263 - DE BONDT Louis; CALLAERT Philippe, *Leireken. De geschiedenis van Lijn 61*, s.l., in eigen beheer, 1996. 385 p.

Over de (afgeschafte) spoorlijn Aalst-Antwerpen Zuid.

264 - HIEL Roger, *Met de boemeltrein door de Faluintjes*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 63-68.

265 - RATINCKX An, *Binnenscheepvaart in Vlaanderen, einde 19de eeuw-1940: infrastructuur, arbeid en apostolaat*, Leuven, KULeuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996.

266 - VAN DER HERTEN Bart, *De Belgische binnenscheepvaart 1830-1913: een verkeerstechnische analyse*, - *Het Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 50, 1996, (3/197), p. 51.

Met vermelding van Schelde, Dender en het aansluitende kanaal Ath-Blaton.

267 - DE DONCKER Willy, *De postgeschiedenis van de stad Ninove*, (*FISTO-Studie*, 50), Gent, FISTO (Filatelistische Studiekring Oost-Vlaanderen), 1996, 114 p.

268 - [POST], *Post uit Ninove 1628-1996. Catalogus van de tentoonstelling Ninove 22-23 september [1996]*, Ninove, Postzegelkring van Ninove, 1996, 32 p.

Gistingsbedrijven. Drank. Genotsmiddelenindustrie (663)

269 - DE TREMERIE Manu, *Oost-Vlaamse graanjenever heeft internationale allure. Jeneverdistillateurs dragen bij tot toeristische profilering van de regio*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (1), p. 7-10.

Met vermelding van Aalst, Balegem, Elene, Merelbeke, Zwalm.

270 - DE TREMERIE Manu, *Oost-Vlaamse streekbieren: zowel kwaliteit als kwantiteit*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (3), p. 46-48.

271 - IMBO G., *Hoe de sigarennijverheid te Geraardsbergen teloor ging*, - *De Heemschutter*, 1996, (144), p. 11-15.

272 - SCHEERLINCK John, *Brouwers en bierstekers van Groot-Haaltert. 2*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (1), p. 4-15.

273 - VAN SCHOONENBERGHE Eric; SCHEERLINCK Karl (bijdr.); SCHOLLIERS, Peter (bijdr.); VERBOVEN, Hilde (bijdr.), *Jenever in de Lage Landen*, Brugge, Stichting Kunstboek, 1996, 224p.

Met vermelding van Balegem, Sint-Kornelis-Horebeke.

274 - VAN TRIMPONT M., *„Le Grey Hound", een Geraardsbergse sigaar uit de glorietijd*, - *De Heemschutter*, 1996, (148), p. 17-20.

Mechanische technologie. Verschillende industrieën en ambachten (67)

275 - DE LOOSE Willy, *Firma Huba, Terjoden, - Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (3), p. 1-2.

Vervaardigde landbouwmachines, wasmachines, tuinmeubelen.

Textiel (677)

276 - DAMBRUYNE Johan, *De hiërarchie van de Vlaamse textielcentra (1500-1750): continuïteit of discontinuïteit*, - DE ZUTTER Joris (red.); CHARLES Leen (red.); CAPITEYN André (red.), *Qui Valet Ingenio. Liber Amicorum aangeboden aan Dr. Johan Decavele ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent*, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1996, p. 155-172.

Met vermelding van Aalst, Geraardsbergen, Ninove, Ronse.

Schoenmakerij. Voetbekleding. Handschoenen (685)

277 - COUTUER Gerard, *Een uitgestorven beroep: klompenmaker*, - *Triverius*, 26, 1996, (1), p. 39-45.

7. KUNST. SPORT

Kunst (algemeen) (7)

278 - [MONUMENTENZORG], *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1995*, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1996, 301 p.

Van belang voor het ganse werkgebied van de bibliografie.

Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur (71)

279 - VAN DER VURST Pierre, *Aalsterse pleinen doorheen de tijd: het Sint-Martensplein*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (3), p. 46-52.

280 - VAN DER VURST Pierre, *Het Esplanadeplein*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (4), p. 71-77.

281 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Aalsterse pleinen doorheen de tijd: het Vredeplein*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (4), p. 86-87.

282 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Over Aalsterse pleinen en markten: de Hopmarkt*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (2), p. 23-24.

283 - BOOGAERTS Stef, *Verborgen schatten in de Moenebroekvallei*, - *Natuurreservaten*, 18, 1996, (4), p. 22-25.

Op de grens van Ophasselt en Schendelbeke.

284 - D'HAESELEER Carlos, *Een kijkje op het Moenebroekreservaat!*, - *De Leefmilieukrant. Driemaandelijks Ledenblad van Leefmilieu Geraardsbergen*, 20, 1996, (2), p. 1-19.

In het eerste van twee themanummers over dit reservaat op de grens van Ophasselt en Schendelbeke worden wandelmogelijkheden, een algemene beschrijving en het beheersplan gegeven.

285 - DE RIDDER Etienne, *Uit de tuin van het Aalsters verleden*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (1), p. 20-22; (2), p. 39-45; (3), p. 66.

Over het Aalsters kerkhof.

Architectuur (72)

286 - DE MOL E., *Behoud van het patrimonium te Grimminge: nostalgie of bron van inspiratie?*, - *De Heemschutter*, 1996, (145), p. 13-16.

287 - DE WOLF Koenraad, *Architectuurgids Zuid-Oost-Vlaanderen. Romaanse bouwkunst (1000-1225)*, s.l., Marnixring Sotteghem, [1996], 98 p.

Eerste deel in een zesdelige reeks over de architectuur in Zuid-Oost-Vlaanderen. Onder deze geografische omschrijving wordt het gebied verstaan tussen Dender en Schelde met uitzondering van de steden ten noord-oosten van de E-40 autosnelweg (Gent, Wetteren, Dendermonde, Aalst), Ninove en Ronse.

288 - LAMARCQ Danny, *Architectuurpareltjes in Zottegem: Art Nouveau en Art Deco*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (4), p. 67-69.

289 - [DEUREN], *Deuren en poorten, zeven eeuwen techniek en esthetiek*, Gent, Dienst Monumentenzorg, 1995, 152 p.

Openbare gebouwen. Commerciële en industriële gebouwen (725)

290 - IMBO G., *Het stadhuis van Geraardsbergen, geschiedenis en beschrijving*, - *De Heemschutter*, 1996, (141), p. 3-10.

291 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Over het Aalsterse Landhuis*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (1), p. 18-19.

Over het kasseien van de binnenkoer van het Landhuis in 1753.

292 - VAN DER HELST Luc, *Gedenkplaten in Groot-Aalst*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (1), p. 15-17.

293 - VAN DER VURST Pierre, *Gedenkplaten in Groot-Aalst:*

Henri Matthieu, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (2), p. 30-31.

294 - VAN DE PERRE Dirk, *De ijzeren voetgangersbrug over de Dender te Pollare. Van constructie tot reconstructie (1912-1995)*, - *Monumenten en Landschappen*, 15, 1996, (1), p. 49-63.

Met vermelding van verdwenen ijzeren voetgangersbruggen over de Dender in Geraardsbergen, Ninove, Aalst, Dendermonde.

Religieuze bouwkunst (726)

295 - CAMBIER A., *Hoe verliep de tussenkomst van het Kapittel bij de herstellingen van de Sint-Martenskerk in de XVIe eeuw ?*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 67-73.

296 - CAMBIER A., *Hoeveel Sint-Pieterskerken stonden er ooit en staan er nu te Ronse*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 307-320.

297 - CAMBIER A., *Twee Romaanse kerkjes in ons Inde-Tenement worden in de vroege XVIe eeuw uitgebreid: Sint-Pieters te Ronse en Sint-Bavo te Amengijs*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 11-24.

298 - LIESSENS Gerrit, *Verwarming in de kerk in de zestiende eeuw*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (2), p. 37-38.

299 - VAN HIMBEECK Louis, *Moorsel in oude documenten*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 69-72.

Over herstellingen aan de kerk van Moorsel in het begin van de 17de eeuw.

300 - VAN RIET Sandra, *Nieuwe documenten over Pieter Verbruggen de Oude als altaarbouwer: het altaar van de H. Catharina in de St.-Martinuskerk te Aalst en aanverwante werken*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (1), p. 29-63.

Van dezelfde kunstenaar worden besproken het altaar van de Zoete Naam Jezus in de Sint-Pauluskerk te Antwerpen, het altaar van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën in de Sint-Gummaruskerk te Lier, het Sint-Ignatiusaltaar in de Sint-Walburgakerk te Brugge, het hoogaltaar van de voormalige Sint-Bernardusabdij te Hemiksem en het altaar van de gilde van Onze-Lieve-Vrouw-Lof in de kathedraal van Antwerpen.

301 - DIERICKX F., *Machtsstrijd om de kapel te Herdersem. Onze-Lieve-Vrouwkapel „ten Beeldeken" of „ter Linden"*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (1), p. 7-8; (3), p. 2-3.

302 - DUQUET F., *Sint-Livinuskapel te Sint-Lievens-Houtem beschermd monument*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (3), p. 6-7; (4), p. 7.

303 - [HEILIGE], *De heilige Fledericus*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (1), p. 6-7.

Te Vlierzele.

304 - I.D.S. [acroniem], *Donderkapel te Parike opnieuw ingezegend*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (4), p. 6-7.

305 - LIEVENS Johan, *Historiek O.L.Vrouw te Lourdeskapel te Gijzegem*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (2), p. 35-36.

306 - [PRIJS], *Prijs voor restauratie Sint-Antoniuskapel Sint-Maria-Oudenhove*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (4), p. 3.

307 - [SINT], *Sint-Antoniuskapel Oordegem ingewijd*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (4), p. 4.

308 - [SINT], *Sint-Berlindiskapel Meerbeke weldra beschermd monument ?*, - *Kapel en Beeld*, 48, 1996, (2), p. 6-7.

309 - DE WINNE Liliane; GOFFAUX Pierre, *Abdijen als toeristische centra. Een blik op de 21ste eeuw*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 17-20.

Geraardsbergen en Ename.

Burgerlijke architectuur (728)

310 - DE BOECK Dirk, *Uit de geschiedenis en de voorgeschiedenis van mijn geboortehuis*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (3), p. 41-54; (4), p. 68-73.

Het huis staat in het centrum van Erpe.

311 - OLSEN Jan, *Onderzoek naar de geschiedenis van een huis*, - *De Gonde*, 24, 1996, (1), p. 9-23.

Kloosterstraat 28, Melle: van hofstede naar Armenhuis naar breigoedfabriek.

312 - LAMARCQ Danny, *Het Egmontkasteel in Zottegem van burcht tot bibliotheek*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (3), p. 35-38.

313 - REGNIER-BOHLER Danielle (dir.), *Splendeurs de la Cour de Bourgogne. Récits et chroniques*, (*Bouquins*), Paris, s.n., 1995, 1505 p.

Met vermelding van het kasteel van Schendelbeke (en omgeving).

314 - DIERICKX Fons, *De villa Kerbombilla in de Achterstraat te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (4), p. 283-293.

Met vermelding van Benedictus Moeyersoon.

Beeldhouwkunst (73)

315 - DE VOS Carine, *Verfijnd houtsnijwerk in Sint-Janskerk te Hemelveerdegem*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (3), p. 49-52.

Munt– en penningkunde. Numismatiek (737)

316 - VANHOUDT Hugo, *Atlas der munten van België van de Kelten tot heden*, Herent, in eigen beheer (Belsenakestraat 20), 1996, 180 p.

Op het (gepagineerde) tekstdeel volgen de afbeeldingen van alle vermelde munten in gravure of foto. Met vermelding van een munt, mogelijk afkomstig uit de abdij van Ename, en van een emissie uit Aalst.

Kunstnijverheid. Design (745)

317 - HUYGENS F., *Moses in de Zuidnederlandse tapisseriekunst. Traditie en vernieuwing in twee tapijten van Jasper Van der Borcht*, - *Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis*, 65, 1994, p. 257-304.

Met vermelding van Pieter van Aelst II.

Glas– en kristalwerk (748)

318 - RAMBAUT Aletta, *De koorramen uit de kapel van de meisjescongregatie Onze-Lieve-Vrouw te Zottegem*, - *Monumenten en Landschappen*, 15, 1996, (6), p. 4-17.

Glasramen (1856 en 1861) uit het atelier van Jean-Baptiste Bethune.

Schilderkunst (75)

319 - STRIJPENS Hendrik, *Een Aalsterse landschapschilderschool. Tentoonstelling: Galerij Hedwig Van De Steen, 9-17 december 1988*, s.l., s.n., 1988, 240 p.

320 - VAN ELSLANDE R., *Nabur Martins, de belangrijkste Gentse schilder uit het midden der 15de eeuw*, - *Gendtsche Tijdinghen*, 25, 1996, (4), p. 190-202.

Met vermelding van Asper, Lede.

321 - BAVAY Lut, *Sint-Martinusschilderij van Erpse parochiekerk gerestaureerd*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (1), p. 1-4.

Over een schilderij uit 1852 van de Gentse schilder Ponnet.

322 - BUTAYE Daniël, *Lode Taeymans, schilder te Aalst*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (4), p. 274-281.

E.P. Lode Taeymans s.j. (1874-1937).

323 - VAN ELSLANDE Rudy, *Jan Van Eycks „Madonna bij de Fontein" uit Dikkelvenne*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (2), p. 136-144.

Muziek (78)

324 - CAMBIER A., *Voorgeschiedenis van het huidig, thans honderdjarig-oud Schyven-orgel in de Sint-Hermeskerk alhier*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 109-137.

325 - DE CLERCK Jan C.A., *Herinneringen van Pieter Jozef De Clerck*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 8-14; (2), p. 97-109.

In Baardegem.

326 - DEVUYST J., *Op ronde met Jan-Baptist Dierickx, muzikant, hulpkoster en volkszanger uit Aalst*, - *Ons Heem*, 47, 1993, (3), p. 135-144.

327 - EECKELOO Johan, *Pieter Hubertus Anneessens (1810-1888) Belgisch orgelbouwer*, (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Schone Kunsten*, jg. 55, nr. 56), Brussel, Paleis der Academiën, 1993, 196 p.

Woonachtig te Ninove vanaf ca. 1835 waar hij overleed in 1888. Ateliers in Pamel-Ledeberg (o.a. huisorgel voor de molenaarsfamilie Vannuffel), Ninove en Geraardsbergen. Afstammeling van de Brusselse ambachtsdeken Frans Anneessens (op de Brusselse Grote Markt terechtgesteld in 1719). Vader van Charles Anneessens, orgelbouwer in Ninove en Geraardsbergen, en van Désiré Anneessens, organist en anti-daensistisch drukker te Ninove. Stamvader van vier generaties orgelbouwers. Met vermelding van orgels in Erondegem, Mere, Neigem, Ninove, Okegem, Overboelare, Smetlede. Verder met vermelding van Aaigem, Erpe-Mere, Lede, Lieferinge, Meerbeke, Mere, Sint-Antelinks, Zarlardinge.

328 - HUYBENS Gilbert, *Een zeldzame Antwerpse muziekdruk van ca. 1780: opus van de Trazegnies*, - *Musica Antiqua*, 13, 1996, p. 39-40.

329 - JANSSENS V., *Vie et oeuvres de François-Joseph de Trazegnies*, Bruxelles, ULB (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1991.

De Trazegnies was een Geraardsbergse organistenfamilie.

330 - MERTENS W., *De orgelbouwers De Volder. Tentoonstelling in de Sint-Michielskerk te Gent van 21 tot 28 juli 1996*, - *Orgelkunst*, 19, 1996, (4), p. 166-176.

Met vermelding van Baaigem.

331 - PIETERS P., *Het orgelpatrimonium van het Lemmensinstituut*, - *Adem*, 23, 1978, (4), p. 193-189.

Met vermelding van Anneessens uit Ninove/Geraardsbergen.

332 - ROELSTRAETE Herman, *Anneessens*, - HAINE M.; MEEUS N., *Dictionnaire des facteurs d'instruments de musique en Wallonie et à Bruxelles des origines à nos jours*, Liège, 1986, p. 25-32.

Over Pieter Hubertus Anneessens en zijn afstammelingen.

333 - ROOSE P., *Het Vereecken-orgel in de O.L.Vrouw-Hemelvaartkerk te Overmere*, - *Orgelkunst*, 19, 1996, (4), p. 179-181.

Met vermelding van Gijzegem.

334 - SENDEN Y., *Op welk orgel kan je op een verantwoorde manier muziek vertolken uit de twintigste eeuw?*, - *Orgelkunst*, 18, 1995, (4), p. 171-177.

Met vermelding van Denderleeuw.

335 - SPIESSENS G., *Het Antwerpse muzikantengeslacht de Trazegnies (17de, 18de en 19de eeuw)*, - *Musica Antiqua*, 7, 1990, p. 10-15.

336 - UYTTERSPROT Marc, *De gebroeders Vereecken: bouwers van het orgel in de kerk van Sint-Pietersbanden te Welle*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 3, 1996, (2), p. 4-9.

337 - VAN HAUWERMEIREN Marcel, *De historiek van de muziekcultuur in Erpe*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (4), p. 73-76.

338 - WYBRAEKE D., *Het Pierre Schyvenorgel van de Sint-Hermeskerk te Ronse: 1896-1996*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 139-157.

Sport (79)

339 - DE VOS Guy, *Over de Ronde van Vlaanderen en haar toeristisch belang*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (1), p. 14-16.

Theater (792)

340 - ERENSTEIN R.L. (hoofdred.), *Een theatergeschiedenis der Nederlanden. Tien eeuwen drama en theater in Nederland en Vlaanderen*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 1996, 915 p.

Vanaf de vroege middeleeuwen tot heden worden 120 evenementen, gekoppeld aan evenzovele data, in chronologisch gerangschikte essays belicht. Met een register van personen, theaterstukken, publicaties, toneelgroepen, gezelschappen, theaters en theatergebouwen.

8. FILOLOGIE. LITERATUUR

Taalgrens. Taaltoestanden (800.7)

341 - LAMARCQ Danny, *Van de oude tot de nieuwe Belgen: tentoonstelling in PAMZOV (= Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen) belicht taalgrens*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (5), p. 106-110.

342 - LAMARCQ Danny (red.); ROGGE Marc (red.), *De taalgrens. Van de oude tot de nieuwe Belgen*, (*Historische reeks / Davidsfonds*, 29), Leuven, Davidsfonds in samenwerking met het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen - site Velzeke, 1996, 254 p.

343 - LOICQ J.; MICHEL J.-H., *Esquisse d'une histoire linguistique de la Belgique dans l'Antiquité*, - *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, 68, 1996, p. 229-380.

344 - VAN DURME Luc, *Galloromaniae neerlandicae submersae fragmenta*, Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 1996, 650 p. + 36 kaarten.

Over de (relieken van) Galloromaanse/Romaanse taaleilanden binnen het huidige Nederlandstalig gebied en het ontstaan van de taalgrens. Behandeld worden zuidelijk Oost-Vlaanderen, West-Brabant en het aangrenzende gebied van Oost-Vlaanderen, het taalcontactgebied provincie Luik/Voeren/Nederlands-Limburg en vijf gemeenten of groepjes van gemeenten boven of onder de taalgrens.

Dialecten (800.87)

345 - BAGUET Paul, *Invloed van de Franse taal op het Brakels (Nederbrakels) dialekt*, - *Triverius*, 26, 1996, (1), p. 34; (2), p. 33; (3), p. 46; (4), p. 28.

346 - BELEMANS R.; WELLEKENS W., *Brabantse dialecten in de kijker*, - *De Brabantse Folklore en Geschiedenis*, 1996, (290-291), p. 1-123.

Brabantse dialectendag 5 oktober 1996 te Leuven.

347 - DE MOL Hugo, *Dialectonderzoek in Erpe-Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (4), p. 61-67.

348 - FRANSAER Frans, *Taalroom*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (1), p. 77-80; (2), p. 164-165; (3), p. 244-246; (4), p. 324-327.

Over het Moorsels dialect.

349 - KEYMEULEN Lut, *De mouillering in de Denderstreek en het aangrenzende gebied: het verband tussen mouillering en vokaalverkleuring*, - DEVOS M. (red.); TAELDEMAN J. (red.), *Vruchten van zijn akker. Hulde-album voor Prof. V.F. Vanacker*, Gent, 1986, p. 267-293.

350 - KEYMEULEN Lut, *De mouillering in de Westbrabantse dialecten. Conditionering, implicaties, verspreiding en historische situering*, 3 dl., Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1991.

Bespreekt een kerngebied rond Aalst met de Denderstreek en het aangrenzende gebied van West-Brabant.

351 - KEYMEULEN Lut, *De Zuidwestbrabantse mouillering en de umlaut*, - *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, 65, 1993, p. 115-142.

Bespreekt een kerngebied rond Aalst met de Denderstreek en het aangrenzende gebied van West-Brabant.

352 - RASSCHAERT Alfons, *De Wichelse tale is zo zoet ... voor wie haar geen geweld aandoet*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (2), p. 47-49.

353 - RASSCHAERT Alfons, *De Wichelse toal es zuë zoet ...*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 22, 1995, (1), p. 16-17.

354 - REDANT Gilbert, *Onze streektaal onder de loep. Medeklinker W vaak genegeerd*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (3), p. 12-13.

Toponymie (801.311)

355 - VAN DURME L., *Aard en donk: naar aanleiding van W. van Osta's Toponymie van Brasschaat*, - *Naamkunde*, 28, 1996, p. 85-105.

Onomastiek (801.313)

356 - HERBILLON Jules; GERMAIN Jean; DEBRABANDERE Frans (coll.); PIERRET Jean-Marie (coll.), *Dictionnaire des noms de famille en Belgique romane et dans les régions limitrophes (Flandre, France du Nord, Luxembourg)*, 2 dl., Bruxelles, Crédit Communal, 1996, 607 en 615-1186 p.

Complementair aan het werk van DEBRABANDERE (bibliografie 1993, nr. 385).

357 - MAROYE Marc, *De naam Iemants. Het relaas van een curieuze naamsverandering te Michelbeke en St.-Maria-Oudenhove in de 18de eeuw*, - *Triverius*, 26, 1996, (1), p. 21-28.

Literatuur (82/89)

358 - WALRAED Daniël, *Wie was toch die Abraham Hans?*, Horebeke, Protestants Historisch Museum „Abraham Hans", 1996, 160 p.

Abraham Hans werd in 1882 op de Geuzenhoek te Sint-Maria-Horebeke geboren als zoon van de protestantse hoofdonderwijzer Bastiaan Hans.

359 - BLOMMENDAAL J.L.P., *De zachte toon der Herdersfluit. De pastorale poëtica van Jan Baptista Wellekens (1658-1726)*, Utrecht, s.n., 1987, 260 p.

° Aalst, + Amsterdam

360 - BRAKELS Theo, *Uit „Veldbloemen". Verzameling van verspreide schetsen, gedichten en liederen van Theo Brakels*, - *Triverius*,

26, 1996, (1), p. 8; (2), p. 34; (3), p. 7; (4), p. 8.

Vorige bijdrage opgenomen in de bibliografie 1995, nr.351.

361 - DE BOLLE Hubert, *[Over Paul De Monts historische roman „De bloeiende Gaarde"]*, - *DF-Klokje Roosdaal*, 28, 1996, (1), p. 11-13.

Sleutelroman gesitueerd in Ninove.

362 - MICHIELS Jef, *Een tante niet zoals de anderen*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 208-211.

Over Clemence Van Langenhoven (Herdersem).

363 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Omer de Dier. Oostvlaamse Literaire Monografieën 62*, - *Oostvlaamse Literaire Monografieën 11 (Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen. Bijdragen. Nieuwe Reeks, 39)*, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1996, p. 173-221.

°Denderhoutem 1915. Woont aanvankelijke in Iddergem waar hij onderwijzer was, later in Denderleeuw.

364 - VAN DE PERRE Rudolf, *Gery Helderenberg. Oostvlaamse Literaire Monografieën 61*, - *Oostvlaamse Literaire Monografieën 11 (Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen. Bijdragen. Nieuwe Reeks, 39)*, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1996, p. 105-171.

Pseudoniem van Hubert Buyle. Leerling aan het Sint-Jozefscollege te Aalst en als priester werkzaam in Aalst, Geraardsbergen, Herdersem, Lede, Zarlardinge. + Lede 1979.

9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS

Archeologie (902)

365 - BORREMANS E.; DE LEEUW E.; VAN DEN BERGE M., *Stadsarcheologisch onderzoek in Geraardsbergen*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 18, 1995, p. 49.

366 - BORREMANS E.; DE LEEUW E.; VAN DEN BERGE M., *Stadsarcheologisch onderzoek in Geraardsbergen*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 19, 1996, p. 12.

Archeologie van de oudheid (902.032)

367 - DE BAERE W., *Puisten in het landschap. Grafheuvels getuigen van ons Romeins verleden*, - *Scarabee*, 1996, (21), p. 9-12.

368 - DE SWAEF Walter, *Een merkwaardige vondst uit de Romeinse tijd in Erembodegem*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (4), p. 78-80.

369 - MEGANCK Marc; DE SWAEF Walter, *Een hardstenen votiefbijltje gevonden in Haaltert*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (4), p. 10-11.

Archeologie van de middeleeuwen (902.033)

370 - CALLEBAUT D., *De Sint-Salvatorssite te Ename*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 18, 1996, p. 10-12.

371 - CALLEBAUT Dirk, *Ename: zorg om een middeleeuws erfgoed*, - *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 1996, (3), p. 26-31.

372 - DE GROOTE K.; MOENS J., *De oudste stadswal van Aalst*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 18, 1995, p. 50-51.

373 - DE SWAEF Walter, *900 jaar geleden werd Aalst een stad*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 23, 1996, (3), p. 60-62.

374 - ERVYNCK A.; GAUTIER, A.; VAN DER PLAETSEN P.; VAN NEER W., *Dierlijk bot uit de Aalsterse binnenstad*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 18, 1995, p. 8.

375 - ERVYNCK E.; VAN NEER W., *De voedselvoorziening in de Sint-Salvatorsabdij te Ename*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 19, 1996, p. 38-39.

376 - GILTE M., *Opgravingen in de Norbertijnenabdij Sint-Cornelius en Sint-Cyprianus te Ninove*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 18, 1995, p. 26.

377 - VAN EENHOOGE D., *De XIIde-eeuwse castrale kapel te Zottegem*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 19, 1996, p. 75-76.

378 - VAN EENHOOGE D., *Een XIIIde-eeuwse poortdonjon te Moortsele*, - *Archaeologia Mediaevalis*, 19, 1996, p. 73-74.

Industriële archeologie (902.035)

379 - VIAENE P., *Het industrieel erfgoed in Vlaanderen*, - *De Woonstede door de Eeuwen Heen*, 1996, (4), p. 20-35.

Prehistorie (903)

380 - CAPENBERGHS J., *Met één been in de metaaltijden. Cirkelen boven de Bronstijd in Vlaanderen*, - *Scarabee*, 1996, (22), p. 34-37.

381 - VAN ASSCHE Michel, *Occupations préhistoriques à Wodecq „Paradis" (Ellezelles - Hainaut)*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 273-306.

382 - VANDEWATTYNE Jacques, *Le Paradis à Wodecq, station préhistorique*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 269-272.

Geografie (91)

383 - OUDIETTE Ch., *Dictionnaire géographique et topographique des treize départements (1804-1805)*, 2 dl., (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*, 7), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 364 en 351 p.

Historische geografie. Nederzettingsgeschiedenis (911.37)

384 - GAHIDE Renaud (dir.), *Villes et villages de la Belgique espagnole (1596-1612). Actes du colloque organisé à Chimay et à Fourmies les 7 et 8 mai 1992*, (*Albums de Croij*, 26), Bruxelles, Crédit Communal, 1996, 461 p.

Met algemene auteurs- en plaatsnamenindex op de delen 1-15 van de reeks „Albums de Croij".

Biografie. Prosopografie (929)

385 - CLAES Frans, *Bal, Josephus Franciscus*, - *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 24-26.

Priester en opsteller van een verklarend woordenboek (°1856, + Opbrakel 1921).

386 - COLLIN Ludo, *Jean Baptiste Lavaut (1834-1900), archivaris van het bisdom Gent*, - DE ZUTTER Joris (red.); CHARLES Leen (red.); CAPITEYN André (red.), *Qui Valet Ingenio. Liber Amicorum aangeboden aan Dr. Johan Decavele ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent*, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1996, p. 109-133.

Coadjutor Aspelare (1865-1866), onderpastoor Meerbeke (1866-1867), pastoor Michelbeke (1875-1877).

387 - DE SMEDT Raphaël, *Peteghem, Leo Pius Maria Jozef van*, - *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 587-592.

Onderwijzer en kunstschilder (°Scheldewindeke 1871, + Mechelen 1921).

388 - DE SUTTER Prosper, *Camille Ottoy 100 jaar*, - *Liniaal*, 19, 1995-96, (3), p. 3-14.

Uit Nieuwerkerken.

389 - GORZNY Willi (red.); VAN DER MEER Willemina (red.), *Archives Biographiques des Pays du Bénélux. Biografisch Archief van de Benelux. Biographisches Archiv der Benelux-Länder*, München, K.G. Saur, 1990-1994.

Verzameling op 762 microfiches van biografische nota's uit 123 referentiewerken, verschenen tussen 1581 en het begin van de 20ste eeuw.

390 - HUYLEBROEK Edgard, *Notaris, meier, burgemeester Petrus-Joannes Buyl*, - *Mededelingen Heemkring Haaltert*, 16, 1996, (3), p. 3-11; (4), p. 3-6.

In Denderhoutem.

391 - IMBO G., *Broekaert Arthur 1894 - 1977, geneesheer, Vlaams nationalist, letterkundige*, - *De Heemschutter*, 1996, (141), p. 17-20; (142), p. 9-12; (143), p. 7-12.

Van Geraardsbergen.

392 - IMBO G., *Gustaaf Verhaeghe 1830-1900, verzamelaar van fortuinen, erflater van een miljard aan het hospitaal van Geraardsbergen*, - *De Heemschutter*, 1996, (145), p. 7-10; (146), p. 13-16; (147), p. 13-16; (148), p. 11-15.

393 - IMBO G., *550 jaar geleden overleed Guillebert de Mets, 1360-1435 of 1445 ...*, - *De Heemschutter*, 1996, (142), p. 17-20; (143), p. 15-19.

Scribent, o.a. werkzaam in Geraardsbergen.

394 - JACOBS Frans, *Pee Klak*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 152-154.

Herinneringen aan de volkse figuur Domien Karel De Rop.

395 - KURGAN-VAN HENTENRYK Ginette (dir.); JAUMAIN Serge (dir.); MONTENS Valérie (dir.), *Dictionnaire des Patrons en Belgique. Les hommes, les entreprises, les reseaux*, Bruxelles, De Boeck Université, 1996, 729 p.

Met vermelding van de familie De Cooman d'Herlinckhove (Ninove), Cyrille en Paul de Launoit (Geraardsbergen), Piet(er) De Somer (Geraardsbergen), de familie de Steenhault de Waerbeck, Roger van der Schueren (Ninove).

396 - LENDERS Piet, *Vilain XIIII, (Historische reeks / Davidsfonds*, 22), Leuven, Davidsfonds, 1995, 127 p.

Burgemeester van Aalst in 1743-1751.

397 - MATTHIJS Paul, *Ter zaliger gedachtenis van Seraphinus De Keyser*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 20, 1993, (3), p. 61-118.

398 - ROBIJNS Luc, *In memoriam Clemens Uyttersprot, erebestuurslid van „Het Land van Aalst"*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (4), p. 269-270.

399 - RUYS R., *Wichelse figuren: Camille De Vleeschouwer*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 21, 1994, (2), p. 31-46.

Gentbrugge in de 15de eeuw, - *Vlaamse Stam*, 30, 1994, p. 606.

401 - THIERY Michel, *Vlaeyen, Numa Adolphe Joseph*, -

Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 824-826.

Hoogleraar te Gent en politicus (°Erpe 1888, + Sint-Denijs-Westrem 1960).

402 - VAN DE PERRE Rudolf, *Mont, Paul(us) Eduardus Eugenius de*, - *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 510-518.

403 - VAN DER MEER Willemina (red.), *Index Biographique des Pays du Bénélux. Biografische Index van de Benelux. Biographischer Index der Benelux-Länder*, 4 dl., München, K.G. Saur, 1996, LXXVI-1604 p.

Ontsluiting via 65.000 alfabetisch geordende persoonsnamen van „Archives Biographiques des Pays du Bénélux. Biografisch Archief van de Benelux. Biographisches Archiv der Benelux-Länder" (volledige referentie elders in deze bibliografie).

404 - VAN TRIMPONT M., *Nakaarten over Vincent Diericx*, - *De Heemschutter*, 1996, (149), p. 11-14.

Uit Geraardsbergen.

405 - VERSTRAETE Pieter Jan, *Steenland, Joris van*, - *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1996, 15, p. -/kol. 747-749.

Zakenman en Vlaams-nationalist (°1899, + Aalst 1972).

Genealogie (929.5)

406 - BOSMAN R., *De familie Van Hove 300 jaar te Wieze*, Wieze, in eigen beheer (Aalstersestraat 65), 1995.

407 - BRAET André, *De Braetroute*, Erembodegem, in eigen beheer (Rooms-Hofstraat 5), 1996, 196 p.

Over de middeleeuwse geschiedenis van het geslacht Braet (1200-1600) en met een toeristische beschrijving van de bakermat, het Land van Nevele.

408 - CAUDRON Freddy, *De Parochieregisters van Lede: huwelijken*, 2 dl., Lede, Heemkundige Kring Heemschut, 1996.

409 - DE DECKER Arthur, *Genealogie De Decker, een familie uit de Denderstreek ca 1660 tot 1996*, Gent, in eigen beheer (Smidsestraat 163), 1996, 77 p.

Met familienamenindex.

410 - DE DECKER Arthur, *Genealogie De Vos, een Oostvlaamse familie ca 1760 tot 1996*, Gent, in eigen beheer (Smidsestraat 163), 1996, 42 p.

Met familienamenindex.

411 - DE GEYTER Edgard; SCHEERLINCK John, *Gezinsreconstructie van Mere 1652-1798*, s.l., Heemkundige Kring Erpe-Mere, 1996, 358 p.

412 - DE JONG R.M.A., *De familie Van Gavere te Leeuwe (Denderleeuw) en Aalst*, - *Vlaamse Stam*, 32, 1996, (9), p. 377-386.

413 - DUYM Stefaan, *Familie Janssens te Overmere van 1694 tot heden*, - *Heemkundige Kring Overmere*, 1994, (2), p. 83-106.

414 - IMBO G., *De Crane te Geraardsbergen en te Deftinge*, - *De Heemschutter*, 1996, (148), p. 5-8; (149), p. 5-8.

415 - IMBO G., *Een middeleeuwse godvruchtige familie de Gheylincks ...*, - *De Heemschutter*, 1996, (144), p. 5-8; (145), p. 3-6; (147), p. 3-8.

Uit Geraardsbergen.

416 - LEPELAAR P., *Fragmentgenealogie Lepelaar. Een Leids vluchtelingengeslacht uit Ronse*, Wageningen, s.n., 1996, 79 p.

417 - LIEVENS R., *Appelterre-Eichem*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Toegangen genealogie. 3: Analyses van parochieregisters*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 191 p.

418 - LIEVENS R., *Aspelare en Nederhasselt*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Toegangen genealogie. 3: Analyses van parochieregisters*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 189 p.

419 - LIEVENS R., *Gezinsreconstructie Aaigem 1629-1796*, s.l., s.n., s.a.

420 - LIEVENS R., *Gezinsreconstructie Denderhoutem 1588-1796*, s.l., s.n., s.a.

421 - LIEVENS R., *Gezinsreconstructie Outer 1618-1796*, s.l., s.n., s.a.

422 - LIEVENS R., *Gezinsreconstructie Ressegem 1636-1796*, s.l., s.n., s.a.

423 - LIEVENS R., *Iddergem*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Toegangen genealogie. 3: Analyses van parochieregisters*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 138 p.

424 - LIEVENS R., *Parochieregisters Borsbeke 1620-1795. Status Animarum 1681*, s.l., s.n., 1996, 82 p.

424bis – LIEVENS R., *Parochieregisters Kerksken*, s.l., s.n., [1996], 115 p.

425 - LIEVENS R., *Parochieregisters Sint-Antelinks 1660-1856*, s.l., s.n., 1996, 140 p.

426 - LIEVENS R., *Welle*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Toegangen genealogie. 3: Analyses van parochieregisters*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996.

427 - LIEVENS Robert, *Staten van Goed 1639-1742 Denderhoutem (2) Kerksken*, s.l., s.n., [1994], 332 p.

428 - LINDEMANS Leo, *Genealogie de Mol*, - *Ascania*, 1996, (3), p. 105-108.

Tak te Meldert.

429 - MERCKX Lea, *Kroniek van de familie Merckx*, Denderwindeke, typoscript, 1996, 27 p.

Takken in Herlinkhove, Denderleeuw, Denderwindeke, Ninove, Pollare.

430 - OP DE BEECK R., *La lame funéraire en laiton de la famille de Goux aux M.R.A.H.*, - *Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis*, 65, 1994, p. 121.

Met vermelding van Wedergrate en Meerbeke 1571-1588.

431 - SONCK J.-P., *Familie Sonck te Iddergem*, s.l., s.n., s.a., 18 p.

432 - VAN CAUWELAERT DE WYELS Frans (voorwoord), *Familie Van Cauwelaert*, 2de uitg., s.l., typoscript, 1989, 121 p.

Takken in Denderwindeke, Herne, Nieuwenhove, Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek.

433 - VAN DE MAELE Romain, *Zoeklicht op de voorouders van Louis Paul Boon*, - *Vlaamse Stam*, 32, 1996, (11/12), p. 477-484.

Gecommentarieerde kwartierstaat van Louis Paul Boon.

434 - VAN DEN BROECK A., *Bewerking van Parochieregisters en Burgerlijke Stand, Teralfene gezinsboek 1599-1822(-1860)*, Antwerpen, s.n., 1992, 365 p.

435 - VAN HIMBEECK Louis, *Twee genealogische merkwaardigheden te Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (2), p. 146-148.

436 - VAN ISTERDAEL Herman, *Uit het familiearchief Cromphaut. Ressegem-Borsbeke en Kalken en aanverwante familie Demaret*, - *Castellum*, 13, 1996, (1), p. 39-40.

Archieven afkomstig uit het archief van het Land van Aalst.

437 - VAN WAELVELDE Willy, *De familie De Geyter in Massemen, Kalken en Overmere*, - *Heemkundige Kring Overmere*, 1993, (2), p. 38-43.

438 - VAN WAELVELDE Willy, *Familie de Lausnay in Overmere*, - *Heemkundige Kring Overmere*, 1995, (2), p. 51-63.

439 - VENNEMAN Rosane, *De familie Malin*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1995, (1), p. 24-37.

440 - VENNEMAN Rosane, *De families Carre, Kerre, enz.*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring van Berlare*, 1996, (2), p. 39-66.

Heraldiek (929.6)

441 - VAN DEN EECKHOUT Jean-Marie, *Le grand armorial équestre de la Toison d'or. L'armorial de Flandre (mss. 4790 de la bibliothèque de l'Arsenal à Paris)*, s.l., in eigen beheer, 1996.

Het wapenboek dateert van ca. 1421. Van belang voor Aalst, Appelterre (Angereel), Boelare, Erpe, Gavere, Leeuwergem, Liedekerke, Maarke, Massemen, Pollare, Schorisse, Steenhuize, Voorde, Zandbergen, Zottegem.

Banistiek. Vlaggen (929.9)

442 - BAVAY Lut, *Vlekkem 1910: nieuwe vlag van Sint-Lambertus*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 36, 1996, (3), p. 56-58.

Geschiedtheorie. Historiografie (930)

443 - DUVOSQUEL Jean-Marie, *Un demi-siècle de bibliographie historique en Belgique: de la fiche à l'informatique. Bilan rétrospectif avant un nouveau départ pour la Bibliographie de l'Histoire de Belgique*, - *Revue Belge de Philologie et d'Histoire. Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 73, 1995, (2), p. 1-10.

Terugblik naar aanleiding van de „vernieuwde bibliografie van de Geschiedenis van België" (zie elders in deze aflevering).

Bronnenstudie en –uitgaven. Diplomatiek (930.22)

444 - OLSEN Jan, *De burgerlijke stand in ons land: een 200ste verjaardag!*, - *De Gonde*, 24, 1996, (2), p. 23-37.

Vooral over Melle.

Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25)

445 - AERTS Erik, *Geschiedenis en archief van de rekenkamers*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Overzichten en Gidsen*, 27), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 534 p.

446 - CREVE Piet (red.), *AMSAB-werkinstrumenten. Overzicht van archieven en collecties*, Gent, AMSAB, 1996, 141 p.

447 - DE MECHELEER Lieve, *Twee nuttige naslagwerken*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (2), p. 147-148.

Signalering van R. NIJSSEN, „Overzicht van de archieftoegangen in de leeszaal van het Algemeen Rijksarchief te Brussel" en R. LAURENT, „Répertoire numérique des microfilms de complément ou de sécurité conservés aux Archives Générales du Royaume".

448 - DEMETS Johan; DE WALSCHE Bruno; MARYSSE Ferdy, *Inventaris van het archief St.-Jozefshuis Gent, 1808; Maison de Santé Gent, 1842; Psychiatrisch Centrum Caritas Melle, 1911*, (*KADOC-Reeks inventarissen en repertoria*, 30), Leuven, KADOC, 1993, 46 p.

449 - [INVENTARIS], *Inventaris van de archieven van de griffies van Schellebelle en Wanzele*, (*Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 20), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 18 p.

450 - JANSSENS L., *Popp-kaarten op het Algemeen Rijksarchief. Plans Popp aux Archives générales du Royaume*, (*Algemeen Rijksarchief. Toegangen in beperkte oplage*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995.

451 - KWANTEN Godfried; PODEVIJN Dirk, *Inventaris van het archief van Ludovic Moyersoen, 1904-1992*, (*KADOC-Reeks inventarissen en repertoria*, 42), Leuven, KADOC, 1996, 86 p.

Met vermelding van Aalst, Denderleeuw, Erembodegem, Erpe-Mere, Geraardsbergen, Gijzegem, Mere, Nieuwerkerken, Ninove, Velzeke, Zandbergen, Zottegem.

452 - LAURENT René (red.); COPPENS Herman (red.), *Het Rijksarchief in België. 1796-1996. Geschiedenis en bio-bibliografisch repertorium van de archivarissen - Les Archives de l'Etat en Belgique. 1796-1996. Historique de l'institution et repertoire bio-bibliographique des archivistes*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia*, 86), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 661 p.

453 - SAERENS Lieven, *Inventaris van het archief van de familie Joseph de Hemptinne (ca 1858-1950)*, Leuven, KADOC, 1996, 92 p.

Met vermelding van Aalst, de Bethune, Bert de l'Arbre (Geraardsbergen), De Rouck (Zottegem), Geraardsbergen, Zottegem.

454 - VAN ISTERDAEL Herman, *Beknopt overzicht van de archieven en verzamelingen van het Rijksarchief Ronse (december 1995)*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Archievenoverzichten*, 23), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 67 p.

455 - VAN ISTERDAEL Herman, *Inventaris van het archief van het Rijksarchief te Ronse*, (*Rijksarchief te Ronse. Toegangen in beperkte oplage*, 9), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996, 16 p.

456 - VERSCHAEREN José, *Overzicht van de archieven en verzamelingen van het Rijksarchief te Beveren. Archiefvormers in het gerechtelijk arrondissement Dendermonde. 1: Overheidsorganen en notarissen. 2: Privaatrechterlijke instellingen en personen. 3: Verzamelingen*, 2 vol./3 dl., (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Archievenoverzichten*, 22), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 498 en 501-776 p.

Per archiefvormer volgen een aantal vaste gegevens: identificatie, korte historiek met literatuur, archiefbestand. Vóór elke groep archiefvormers geeft dit overzicht een beknopte historische nota als inleiding.

Algemene geschiedenis (94)

457 - BAEYENS Jan; BAUTERS Luc; BOGAERT Gaston; COLLIN Ludo; COUCK Georges; DE BACKER Guido; DEMEULEMEESTER André; EEMAN Jozef; HEEMKUNDIGE KRING WALLO; PATERNOSTER Jozef; ZUSTER PAULA; ROBIJNS Luc; VERLEYEN Wilfried; VAN DEN STOCKT Werner e.a., *Welle. Eens 's Graven Propre Proche*, Denderleeuw-Welle, s.n., 1996, 448 p.

458 - BEERENS Sylvain; DE BRAKELEER Marc; NAERT Luck e.a., *Sint-Martens-Lierde*, Lierde, Projectgroep Cultuur Lierde, 1995, 47 p.

459 - CROMPHAUT Ronny, *„Zandbergen onverzonnen", het groot boek over een kleine gemeente*, Dendermonde, s.n., 1996, 223 p.

460 - DE BAETS A., *Bijdragen tot de geschiedenis van Melle*, Melle, s.n., 1996, 200 p.

461 - DE PORTEMONT Auguste; CATTELAIN Paul (vertaling), *Historisch onderzoek naar de stad Geraardsbergen in Vlaanderen*, 2 dl., Geraardsbergen, s.n., 1996, 257 en 370 p.

Het oorspronkelijke werk „Recherches historiques sur la ville de Grammont en Flandre" verscheen in 1870.

462 - MINNAERT William; BOELAERT Geert; COSYNS Roger; DE LOOSE Willy; DE MOYER Marc; DE TROYER Roger; D'HAESELEER Peter, *Bijdrage tot de geschiedenis van Heldergem*, Haaltert, Heemkundige Kring Groot-Haaltert, 1996, 352 p.

Zeven auteurs brengen diverse bijdragen vanaf de vroegste geschiedenis tot vandaag over toponymie, heerlijkheden, grondbezit, parochie, onderwijs, demografie en verenigingsleven.

463 - VAN WAESBERGHE J., *Gerardimontium sive Altera Imperialis Flandriae Metropolis eiusque Castellania*, (*Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Reprints*), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1996.

Middeleeuwse geschiedenis (94.033)

464 - D'HOOSSCHE Marcel; STEURBAUT Philip, *Renteboek Land van Rode Anno 1387 (R.A. Ronse, Land van Aalst, 14206), - De Gonde*, 24, 1996, (1), p. 53-70; (2), p. 45-61; (3-4), p. 19-32.

Eerdere bijdragen zijn vermeld in de bibliografie 1994 (nr. 465) en de bibliografie 1995 (nr. 437).

465 - DELTERRE Michel, *L'action de Philippe le Bel dans les „Terres de débat" (1294-1301), - Annales du Cercle Royale d'Histoire et d'Archéologie d'Ath*, 1995, (54), p. 39-72.

Over het zuidelijk grensgebied van het Land van Aalst.

466 - [FRANKEN], *Die Franken Wegbereiter Europas. Vor 15OO*

Jahren: König Chlodwig und seine Erben, 2 dl., Mainz, Philipp von Zabern, 1996, XXVII-578 en 581-1112 p.

467 - GIERTS Stéphane, *De Opstand te Geraardsbergen in 1430*, 2 dl., Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1996, 199 en 200 p.

468 - ROTTIER Honoré; DECRETON Jan (foto's), *Rondreis door middeleeuws Vlaanderen*, Leuven, Davidsfonds, 1996, 226 p.

Met vermelding van Aalst, Balegem, Geraardsbergen, Ninove, Velzeke.

469 - VAN ACKER K.G., *De laten van Merelbeke (13de-14de eeuw)*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (2), p. 130-135.

470 - VAN ACKER K.G., *Het ontstaan van Merelbeke*, Merelbeke, in eigen beheer, 1996.

471 - VAN ACKER K.G., *Oud Merelbeke voornamelijk tijdens de Middeleeuwen*, 2de uitg., Merelbeke, in eigen beheer, 1996.

Gewijzigde uitgave van de oorspronkelijke editie uit 1992 (bibliografie 1992, nr. 385).

472 - VAN DE MERCKT Gaston, *Mémoires sur Renaix. Quatrième chapitre du 7ème au 8ème siècle depuis le lieu de Renaix*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 179-185.

473 - VAN DE MERCKT Gaston, *Mémoires sur Renaix. Un intermède entre le 3e et le 4e chapitre. Depuis de siècles apparaissent par coincidence des origines lointaines très intéressantes*, - *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Ronse en Tenement Inde*, 45, 1996, p. 159-177.

474 - VANDE WINKEL Georges, *Over de oorsprong van de stad Ninove (tot ca. 1100). Een hypothese geherformuleerd*, - *Het Land van Aalst*, 48, 1996, (3), p. 203-224.

Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034)

475 - STABEL Peter, *De kleine stad in Vlaanderen. Bevolkingsdynamiek en economische functies van de kleine en secundaire stedelijke centra in het Gentse kwartier (14de-16de eeuw)*, (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren*, jg. 57, nr. 156), Brussel, Paleis der Academiën, 1995, 320 p.

Het Gentse kwartier omvatte grosso modo het Schelde-Leie-Denderbekken en Oost-Zeeuws-Vlaanderen. Met vermelding van Aalst, Geraardsbergen, Ninove, Ronse.

Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035)

476 - DHONDT Luc, *Verlichte monarchie, Ancien Régime en revolutie. Een institutionele en historische procesanalyse van politiek,*

instellingen en ideologie in de Habsburgse, de Zuidnederlandse en de Vlaamse politieke ruimte (1700-1790), - *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 26, 1996, (1-2), p. 272-279.

Samenvatting door de auteur van zijn doctoraal proefschrift (Universiteit Gent, 1993).

477 - MIELANTS Eric, *De publieke opinie ten tijde van de Brabantse Omwenteling. Een comparatief onderzoek tussen Brabant en Vlaanderen*, - *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 26, 1996, (1-2), p. 5-32.

Met vermelding van het Land van Aalst.

478 - VAN TRIMPONT M., *Geraardsbergen in de Franse periode 1794-1814, eerste blauwdruk voor „Groot-Geraardsbergen"?*, - *De Heemschutter*, 1996, (144), p. 16-18.

479 - VAN TRIMPONT M., *153 inwoners uit het Geraardsbergse kregen de „Médaille de Sainte Hélène"*, - *De Heemschutter*, 1996, (144), p. 19-22; (145), p. 17-20; (146), p. 21-24; (147), p. 17-20; (148), p. 21-24.

Hedendaagse geschiedenis (94.035/036)

480 - PRAET Patrick, *Okegem 1796-1996. Een blik op twee eeuwen dorpsleven*, Okegem, Heemkring Okegem, 1996, 105 p.

481 - [BEKNOPTE], *Beknopte catalogus bij de tentoonstelling „Een Goedendag uit Heldergem"*, Heldergem, Heemkundige Kring Groot-Haaltert, 1996, [10] p.

482 - DE TEMMERMAN Ludwig; DENDAUW Frank; PREMEREUR André; VERACHTEN Lucie, *Everbeek, Opbrakel, Parike en Zegelsem in oude prentkaarten*, Zaltbommel, s.n., 1995, 76 p.

483 - DE WINT Etienne, *Kijk op Erondegem*, Nieuwkerken-Waas, Het Streekboek, 1996, 96 p.

484 - DE WOLF Willy, *Mijn straat ...*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 9, 1996, (3), p. 235-239; (4), p. 317-323.

Over Frans De Schrijver en de Moorselse Hollestraat en Houtenkruis.

485 - VAN DEN BERGHE Paul, *Geraardsbergen, mijn vaderstad waar ik fier op ben*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 45, 1996, (2), p. 7-9.

486 - VANDERKIMPEN J., *Sint-Martinus Ronse - Saint-Martin Renaix 1896-1996*, s.l., s.n., 1996, 64 p.

AUTEURSREGISTER

Ackaert, Els 150
Aerts, Erik 445
Art, Jan 29
Baeyens, Jan 228, 457
Baguet, Paul 97, 163, 345
Bauters, Luc 228, 457
Bauters, Paul 234
Bavay, Lut 321, 442
Beerens, Sylvain 458
Belemans, R. 346
Blommaert, W. Vital 103
Blommendaal, J.L.P. 359
Boelaert, Geert 462
Bogaert, Gaston 228, 457
Boogaerts, Stef 283
Borremans, E. 365, 366
Bosman, R. 406
Bosman, Remi 206
Botteldoorn, Nathalie 147
Bourgeois, Pascale 151
Braekman, W.L. 135
Braet, A. 139
Braet, André 105, 407
Brakels, Theo 360
Brion, René 111
Bruggeman, Jean 235
Bruneel, C. 106
Bruynbroeck, Veerle 201
Buisman, J. 230
Butaye, Daniël 322
Buys, J[ean-Claude] 223
Callaert, Philippe 263
Callebaut, D. 370
Callebaut, Dirk 371
Cambier, A. 55, 75, 295, 296, 297, 324
Capenberghs, J. 380
Capiteyn, André 45, 104, 276, 386
Catteeuw, Paul 16
Cattelain, Paul 461
Caudron, Freddy 408
Charles, Leen 29, 45, 104, 276, 386
Claes, Frans 385
Cloet, M. 9, 197
Cockx-Indestege, Elly 47, 48, 180
Collin, Ludo 228, 386, 457
Coppens, C. 39
Coppens, Herman 29, 452
Cordemans, Paul 113
Corijn, G. 98
Cosyns, Roger 462
Couck, Georges 228, 457
Coutant, Yves 235
Coutuer, Gerard 277
Crabbe, Herman 211, 214
Creve, Piet 446
Crombez, Bart 168
Cromphaut, Ronny 459
D'Haeseleer, Carlos 284
D'Haeseleer, Peter 462
D'Herdt, Daniël 257
D'Hoossche, Marcel 464
Dambruyne, Johan 276
Dauchy, S. 133
De Backer, Christian 189
De Backer, Guido 228, 457
De Baere, W. 367
De Baets, A. 460
De Baets, August 154
De Blois, L. 31
De Boeck, Dirk 310
De Bolle, Hubert 361
De Bondt, Louis 263
De Brakeleer, Marc 458
De Brandt, J. 258
De Bruyne, Cyriel 255
De Clerck, Jan C.A. 56, 175, 325
De Cock, Louis 42, 202, 207
De Decker, Arthur 409, 410
De Decker, Cynrik 169
De Doncker, Willy 267
De Geyter, Edgard 411
De Groote, K. 372
De Herdt, René 29
De Jong, R.M.A. 412
De Lange, Sylvain 59, 129
De Leeuw, E. 365, 366
De Loose, Willy 126, 275, 462
De Maesschalck, Gust 142, 155, 156, 212, 213, 259
De Maeyer, Jan 256
De Mecheleer, Lieve 447
De Meulemeester, M. 76, 84, 99, 100
De Moerloose, Roger 261
De Mol, E. 286
De Mol, Hugo 347
De Moyer, Marc 462
De Paepe, Jean-Luc 111
De Portemont, Auguste 461
De Punt, Johan 232, 253
De Ridder, Etienne 285
De Roover, J. 74
De Roover, Jozef 60, 61
De Ruyver, Dirk 136
De Ruyver, Mon 107, 121
De Scheppr, Marcus 47, 48, 180
De Schoenmacker, Christelle 157
De Schryver, Fredy 70, 219
De Smedt, Raphaël 387
De Smet, Firmin 130
De Sutter, Prosper 62, 101, 102, 388
De Swaef, Walter 368, 369, 373
De Temmerman, Ludwig 182, 482
De Tremerie, Manu 184, 269, 270
De Troyer, Roger 109, 462

De Vos, Carine 315
De Vos, Guy 215, 339
De Vuyst, Julien 63, 64, 123
De Walsche, Bruno 448
De Winne, Liliane 216, 309
De Wint, Etienne 483
De Wolf, Gilbert 214
De Wolf, Koenraad 287
De Wolf, Willy 220, 221, 484
De Zutter, Joris 45, 104, 276, 386
Debrabandere, Frans 356
Decavele, Johan 29
Declercq, Noël 252
Decreton, Jan 468
Decrits, M. 158, 159
Decrits, Marc 224
Delporte, L. 106
Delsaerdt, Pierre 47, 48
Delterre, Michel 465
Delva, An 29
Demets, Johan 448
Demeulemeester, André 228, 457
Dendauw, Frank 482
Denewet, Lieven 235
Deprez, Albert 252
Dereu, Martine 29
Desmet, Ginette 137
Devos, M. 349
Devuyst, J. 326
Deweer, Jean-Pierre 164
Dhondt, Luc 476
Dierickx, F. 301
Dierickx, Fons 41, 52, 57, 65, 69, 190, 199, 203, 314
Dobbelaere, Karel 197
Dubois, Gilbert 170
Dujardin, Carine 71
Dupont, Adrien 58
Duquet, F. 302
Duvosquel, Jean-Marie 443
Duym, Stefaan 413
EDK [acroniem] 236
Eeckeloo, Johan 327
Eeman, Jozef 228, 457
Elsen, Olivier 131
Erenstein, R.L. 340
Ervynck, A. 374
Ervynck, E. 375
Fransaer, Frans 348
Furnée, T.H 31
Gahide, Renaud 384
Gautier, A. 374
Germain, Jean 356
Gesquière, Ilse 256
Ghysens, Jos 146
Gierts, Stéphane 467
Gillard, Patrick 111
Gilté, M. 376
Giraldo, Walter 53
Gobyn, Ronny 29
Godefroid, Walter 252
Goeminne, F. 27, 28
Goffaux, Pierre 309
Goffin, Benoit 85
Goossens, Joris 196
Gorzny, Willi 389
Gravez, J[ozef] 223, 225
Gullentops, Frans 227
Haine, M. 332
Haverals, M. 10
Hendrickx, Frans 11
Herbillon, Jules 356
Hertecant, Arthur 171
Hiel, Roger 249, 264
Holemans, Herman 237, 238, 239, 240
Hoppenbrouwers, P.C.M. 250
Hoste, Ivan 29
Houthaeve, Robert 72
Huybens, Gilbert 328
Huygens, F. 317
Huylebroek, Edgard 134, 148, 390
Huys, Paul 104
IDS [acroniem] 304
Imbo, G. 271, 290, 391, 392, 393, 414, 415
Jacobs, Frans 177, 394
Jacobs, R. 77
Janssens, L. 450
Janssens, V. 329
Jaumain, Serge 395
Keymeulen, Lut 349, 350, 351
Kurgan-van Hentenryk, Ginette 395
Kwanten, Godfried 451
Lamarcq, Danny 186, 191, 192, 208, 288, 312, 341, 342
Laurent, René 452
Leijssen, Lambert 197
Lenders, Piet 396
Lepelaar, P. 416
Leyder, D. 15
Lichtenberg, L. 43
Liessens, Gerrit 86, 298
Lievens, Johan 305
Lievens, R. 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 424bis, 425, 426
Lievens, Robert 427
Lievens, Robrecht 49
Lindemans, Leo 428
Lindgren, Uta 231
Loicq, J. 343
Loos, Leo 110
Machiels, Jeroom 47
Manski, Ernst-Eberhard 25
Marchal, Jean-Paul 172
Marinus, Marie Juliette 46, 89
Maroye, Marc 66, 122, 138, 141, 149, 357

Marynissen, A. 27
Marysse, Ferdy 448
Matthijs, Paul 259, 397
Meeus, N. 332
Meganck, Marc 369
Meijns, Brigitte 87
Merckx, Lea 429
Mertens, W. 330
Meuris, Walter 88
Meyers, W.C.M. 17, 18, 19
Michel, J.-H. 343
Michiels, Jef 178, 362
Mielants, Eric 477
Milis, Ludo 29
Minnaert, William 462
Moens, J. 372
Monballyu, Jos 218
Montens, Valérie 95
Naert, Luck 458
Nijssen, R. 15
Nijssen, Rombout 32
Ockeley, J. 78
Ockeley, Jaak 89
Olsen, Jan 311, 444
Ooms, P.H.J.F. 12
Op de Beeck, R. 430
Oris, Michel 33
Oudiette, Ch. 383
Paternoster, Jozef 228, 457
Pauly, Michel 33
Persoons, E. 13, 14, 15
Petitjean, B. 106
Pierret, Jean-Marie 356
Pieters, P. 331
Podevijn, Dirk 451
Porteman, Karel 180
Praet, Patrick 480
Premereur, André 217, 482
Prevenier, Walter 29
Put, Eddy 46, 89
Raindorf-Gérard, Christiane 111
Rambaut, Aletta 318
Rasschaert, Alfons 352, 353
Ratinckx, An 265
Redant, Gilbert 354
Regnier-Bohler, Danielle 313
Roba, Jean-Louis 169
Robijns, Luc 228, 398, 457
Roelstraete, Herman 332
Roels, Theo 183
Roggen, H.R. 90
Rogge, Marc 342
Rombauts, W. 260
Roobaert, Bernard 241
Roosens, Laurent 26
Roose, P. 333
Rottier, Honoré 468
Ruys, R. 143, 399
Ryckaert, Marc 33, 34
Sacré, Dirk 180
Saerens, Lieven 453
Salu, Luc 26
Santens, Filip 252
Scheerlinck, John 204, 242, 272, 411
Scheerlinck, Karl 273
Schepens, Erik 108
Scholliers, Peter 273
Senden, Y. 334
Sillis, Fr. 21, 22, 23, 24
Sonck, J.-P. 431
Sonnemans, Gerard 50
Spanhove, S. 67
Spiessens, G. 335
Stabel, Peter 475
Steeghers, Wilfried 400
Steurbaut, Ferdinand 261
Steurbaut, Philip 464
Storme, Hans 46, 89
Storme, Jérôme 194
Strijpens, Hendrik 319
t'Hooft, Wim 114
Tack, Guido 222
Taeldeman, J. 349
Teuns, Stan 91
Thiery, Michel 401
Thijs, Alfons K.L. 54, 176
Thoen, Erik 29
Top, Stefaan 3, 4, 200
Uyttersprot, C. 6
Uyttersprot, M. 35
Uyttersprot, Marc 336
Van Acker, K.G. 469, 470, 471
Van Acker, Lucien 252
Van Assche, Michel 381
Van Bockstaele, Geert 79, 80, 81, 82, 205
Van Campenhout, Frans115, 116, 117, 118, 363
Van Cauwelaert de Wyels, Frans 432
Van de Maele, Romain 433
Van de Merckt, Gaston 472, 473
Van de Perre, Dirk 294
Van de Perre, Machteld 119
Van de Perre, Rudolf 364, 402
Van de Vijver, Omer (s.j.) 94
Van den Berge, M. 365, 366
van den Berghe, Gie 173
Van den Berghe, Paul 485
Van den Bossche, Ariël 110
Van den Branden, Walter 243
Van den Bremt, Paul 222
Van den Broeck, A. 434
Van den Broeck, Eugeen 251
Van den Eeckhout, Jean-Marie 441
Van den Eijnde, S. 20, 21, 22, 23, 24
Van den Stockt, Werner 228, 457
Van der Cruyssen, C. 152, 153

Van der Donk, Angeline 92
Van der Helst, Luc 292
Van der Herten, Bart 266
Van der Hulst, Jan 95
Van der Meer, Willemina 389, 403
Van der Plaetsen, P. 374
Van der Vurst, Pierre 132, 209, 279, 280, 293
Van Durme, L. 355
Van Durme, Luc 344
Van Eenhooge, D. 377, 378
Van Eenoo, R. 36
Van Elslande, R. 320
Van Elslande, Rudy 323
Van Engelen, A.F.V. 230
Van Geet, Willy 144
Van Hauwermeiren, Marcel 337
Van Hecke, Ilse 193
Van Himbeeck, Louis 299, 435
Van Honacker, Karin 128
Van Hoorebeeck, Marijke 181
Van Isterdael, Herman 436, 454, 455
Van Langenhoven, B. 254
Van Langenhoven, Bart 96, 281, 282, 291
Van Neer, W. 374, 375
Van Riet, Sandra 300
Van Rode, Olivier 161
Van Rompaey, Lies 256
Van Schoonenberghe, Eric 273
Van Trimpont, M. 165, 274, 404, 478, 479
Van Trimpont, Marc 145, 247
Van Waeijenberge, Frederic 120
Van Waelvelde, Willy 107, 195, 437, 438
Van Waesberghe, J. 463
Vande Winkel, Georges 37, 474
Vanden Herrewegen, Anne-Marie 42, 202, 207
Vandenbroecke, Chris 29
Vanderkimpen, J. 486
Vandevelde, L. 179
Vandewattyne, Jacques 382
Vandeweyer, Luc 166
Vanhaute, Eric 29, 124
Vanhoudt, Hugo 316
Vanhoutte, Herman 244
Vanmaercke-Gottigny, Marie-Christine 229
Velle, Karel 29
Venneman, Rosane 140, 439, 440
Verachten, Lucie 482
Verboven, Hilde 273
Verheggen, Gilbert 172
Verleyen, Wilfried 83, 167, 228, 457
Vernaeve, Wilfried 37
Verpaalen, John 245
Verschaeren, José 456
Verstraete, Pieter Jan 405
Vervust, André 210
Viaene, P. 379
Viaene, Patrick 38
Vlieghe, Jean-Marie 162
Walraed, Daniël 358
Waterschoot, Werner 47, 48
Wauters, Katrijn 248
Wellekens, W. 346
Werelds, Koen 198
West, Luc 188
Wille, Danny 68, 73, 125, 174
Wouters, Laurent 227
Wybraeke, D. 338
Yante, Jean-Marie 226
Zuster Paula; 228, 457
Zylbergeld, L. 262

PERSONENREGISTER

Adrianus (H.) 81
Anneessens 331
Anneessens (familie) 327, 332
Anneessens, Charles 327
Anneessens, Désiré 327
Anneessens, Frans 327
Anneessens, Pieter Hubertus 327, 332
Antonius (H.) 52
Baert, Andreas (o.s.b.) 73
Bal, Jozef Frans 385
Bert de l'Arbre 453
Bethune, Jean-Baptiste 318
Boon, Louis Paul 433
Braeckman, Willy L. 189
Braet (geslacht) 407
Brakels, Theo 360
Broekaert, Arthur 391
Buggenhout, Petrus 67
Buyl, Petrus Joannes 390
Buyle, Hubert 364
Carre (familie) 440
Clinck, J.C. 140
Cloet, Michel 46
Coben den Beer 135
Colins (d'Heetvelde), Carolina Isabella de 89
Cordemans, Marcel 113
Coucke, Gerard 83
Cromphaut (familie) 436
D'Herdt, Judocus Ludovicus 257
Daens, Adolf 181
De Bethune 453
De Boeck, Dirk 310
De Boninghe, Lode 181
De Clerck, Pieter Jozef 325
De Cock, Alfons 190
De Cooman d'Herlinckhove (familie) 395
De Crane (familie) 414
De Cro 384
De Decker (familie) 409
De Dier, Omer 363
De Geyter (familie) 437
De Gheylincks (familie) 415
De Goux (familie) 430
De Hemptinne (familie) 453
De Hemptinne, Joseph 453
De Keyser, Seraphinus 397
De la Fontaine, Anthonius 59
De Launoit, Cyrille 395
De Launoit, Paul 395
De Lausnay (familie) 438
De Lichte, Jan 135, 136, 137, 138
De Maseneire, Oktaaf 236
De Meyer (familie) 86
De Mol (familie) 428
De Mont, Paul 120, 361, 402
De Neve, Jan Baptist 116
De Pessemier, Jan Baptiste 108
De Pessemier, Judocus 108
De Pril, Arseen 181
De Rop, Domien Karel 394
De Rouck 453
De Schrijver, Frans 484
De Somer, Piet(er) 395
De Trazegnies 328
De Trazegnies (familie) 329
De Trazegnies (geslacht) 335
De Trazegnies, François-Joseph 329
De Vijlder, Anselmus 199
De Vleeschouwer, Camille 399
De Volder (familie) 330
De Vos (familie) 410
De Vos, Constant 68
Decavele, Johan 45
Delafortrie, Luc 115
Demaret (familie) 436
Despauterius, Joannes 40
Dierickx, Jan-Baptist 326
Diericx, Vincent 404
Du Caju, Jacob Jan 257
Du Caju, Jan Jacob 257
Fledericus (H.) 303
Ghiffene, Laurent 39
Guillebert de Mets 393
Guillemin, Paul Modest 117
Hans, Abraham 358
Hans, Bastiaan 358
Helderenberg, Gery 364
Hertecant, Arthur 171
Hemants 357
Impens, Agatho 83
Janssens (familie) 413
Jouvineau, Antonius 83
Kerre (familie) 440
Kerre, Etienne 183
Klak, Pee 394
Lavaut, Jean Baptiste 386
Lepelaar (geslacht) 416
Lippes Pieë 221
Lodewijk van Male 131
Lodewijk van Nevers 131
Malin (familie) 439
Martens, Dirk 40
Martins, Nabur 320
Matthieu, Henri 293
Merckx (familie) 429
Mertens, Emmanuël Jozef Richard 65
Moeyersoon, Benedictus 314
Moyersoen, Ludovic 451
Muylaert, Hector 178
Nabur Martins 320
Opsomer, Louis-Joseph 162
Ottoy, Camille 388

Pauwels (familie) 258
Pee Klak 394
Pieter van Aelst II 317
Ponnet 321
Popp, P.C. 450
Rasschaert, Herman 72
Regaus, Beda 78
Ruffaldus, Hiëronymus 79, 81
Ruffault, Jérôme 79, 81
Sacré, Jozef 257
Schyven, Pierre 324, 338
Sonck (familie) 431
Spitaels, Charles Ghislain 257
Stassaert, Joannnes 39
Steenhault de Waerbeek, de (familie) 395
Taeymans, Lode 322
Thienpont, Pieter Abraham 60
Thoen, Erik 250
Timmers, Leo G. 92
Uyttersprot, Clemens 35, 398
Van Cauwelaert (familie) 432
Van den Bossche, Johannes 136
Van der Borcht, Jasper 317
Van der Linden, Emiel (s.j.) 94, 95
Van der Schueren, Roger 395
Van Essche, J. 122
Van Eyck, Jan 323
Van Gavere (familie) 412
Van Hauwermeiren, Jan 74
Van Hese, Frans 257
Van Hoeymissen, Ferdinand 64
Van Houck, Dominicus 63
Van Houck, Jozef Gustaaf 63
Van Hove (familie) 406
Van Langenhoven, Clemence 362
Van Lierde, Engelbertus 61
Van Peteghem, Leo Pius Maria Jozef 387
Van Rossem, Marcel 220
Van Rossem, Petrus 221
Van Schuylenbergh, Petrus 118
Van Steendam, Coleta 199
Van Steenland, Joris 405
Vannuffel (familie) 327
Verbruggen, Pieter (de Oude) 300
Vereecken (familie) 333
Vereecken (gebroeders) 336
Verhaeghe, Gustaaf 392
Vilain XIIII, Jean (burggraaf) 396
Vinck, Gaspar 39
Vlaeyen, Numa Adolphe Joseph 401
Wellekens, Jan Baptista 359
Wilhelm II (keizer van Duitsland) 163

TOPOGRAFISCH REGISTER

Aaigem 86, 327, 419
Aalst 39, 67, 72, 78, 83, 94, 95, 105, 115, 116, 118, 123, 132, 133, 146, 168, 180, 181, 209, 230, 240, 257, 258, 260, 263, 269, 276, 279, 280, 281, 282, 285, 291, 292, 293, 294, 300, 316, 319, 322, 326, 350, 351, 359, 364, 372, 373, 374, 396, 405, 412, 441, 451, 453, 468, 475
Aalst (arrondissement) 169
Aalst (kasselrij) 250
Aalst (Land van) 133, 159, 436, 465, 477
Achterstraat 314
Affligem 77, 78, 83
Amougies 237, 297
Amsterdam (NL) 359
Angereel 441
Antwerpen 263, 300, 335
Appelterre 441
Appelterre-Eichem 417
Arras (F) 79
Aspelare 240, 386, 418
Asper 320
Asse 67, 258
Ath 58
Atrecht (F) 79
Baaigem 330
Baardegem 56, 160, 175, 214, 240, 325
Balegem 227, 240, 269, 273, 468
België 38, 316, 343, 356, 384, 395
Berchem 240
Berlare 171
Boelare 441
Borsbeke 196, 424, 436
Bottelare 240
Brabant 227, 344, 346, 350, 351
Brabant (hertogdom) 262
Brakel 138, 182, 244
Brasschaat 355
Brugge 300
Brussel 77, 93, 180, 191, 260, 262, 327, 332
China 71
Cornelismunster (D) 75
Deftinge 99, 414
Dender 169, 202, 230, 294
Denderbekken 246, 475
Denderhoutem 126, 148, 198, 363, 390, 420, 427
Denderleeuw 92, 334, 363, 412, 429, 451
Dendermonde 93, 294
Dendermonde (arrondissement) 169
Dendermonde (gerechtelijk arrondissement) 456
Denderstreek 186, 349, 350, 351, 409
Dendervallei 228
Denderwindeke 239, 429, 432
Dikkelvenne 323
Dries 210
Durme 169
Edingen 90, 93
Edingen (Land van) 241
Elene 269
Ellezelles 381
Ename 222, 309, 316, 370, 371, 375
Erembodegem 78, 275, 368, 451
Erondegem 60, 327, 483
Erpe 310, 321, 337, 401, 441
Erpe-Mere 233, 327, 347, 451
Erwetegem 239
Esplanadeplein 280
Everbeek 247, 482
Faluintjes 41
Frankrijk 356
Gaasbeek 153
Gavere 239, 441
Gavers 184
Gemeldorp 217
Gent 45, 93, 321, 400, 401, 448
Gent (bisdom) 386
Gent (kwartier) 475
Gentbrugge 400
Geraardsbergen 39, 40, 42, 49, 50, 58, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 88, 89, 90, 117, 124, 127, 133, 145, 158, 165, 188, 191, 202, 205, 207, 208, 229, 230, 271, 274, 276, 290, 294, 309, 327, 329, 331, 364, 365, 366, 391, 392, 393, 395, 404, 414, 415, 451, 453, 461, 463, 467, 468, 475, 478, 479, 485
Gijzegem 98, 160, 305, 333, 451
Gontrode 154, 261
Grimmminge 286
Haaltert 63, 123, 134, 204, 272, 369
Heldergem 109, 242, 462, 481
Hemelveerdegem 217, 315
Hemiksem 300
Herdersem 52, 57, 65, 69, 83, 130, 160, 178, 190, 199, 203, 301, 314, 362, 364
Herlinkhove 429
Herne 432
Hofstade 132, 160
Hollestraat 484
Hopmarkt 282
Horebeke 103
Houtenkruis 484
Hunnegem 76
Iddergem 363, 423, 431
Inde (D) 75
Inde-Tenement 297
Kalken 436, 437
Kerksken 64, 424bis, 427
Kloosterstraat 311

Kortrijk 229
Kwaremont 132
Lanaken 98
Lede 96, 223, 225, 239, 254, 320, 327, 364, 408
Ledeberg 327
Leeuwergem 441
Leiden (NL) 416
Leiebekken 475
Leupegem 179, 236
Leuven 262
Liedekerke 441
Lieferinge 327
Lier 300
Lierde 138, 141
Limburg (NL) 344
Luik 344
Luxemburg (Groothertogdom) 356
Maarke 441
Mariemont 153
Massemen 437, 441
Mater 104
Mechelen 262, 387
Meerbeke 124, 308, 327, 386, 430
Meldert 68, 73, 125, 160, 174, 248, 428
Melle 137, 154, 210, 311, 444, 448, 460
Mere 86, 327, 411, 451
Merelbeke 124, 172, 239, 269, 469, 470, 471
Mespelare 132
Metz (F) 162
Michelbeke 108, 357, 386
Mijlbeek 105
Moenebroekvallei 283
Moorsel 110, 160, 167, 177, 220, 221, 249, 251, 264, 299, 348, 394, 435, 484
Moortsele 378
Nazareth 135
Nederbrakel 97, 100, 149, 163, 345
Nederhasselt 418
Nederland 340
Nederlanden 340
Neigem 327
Nevele (Land van) 407
Nieuwenhove 432
Nieuwerkerken 62, 70, 101, 102, 219, 388, 451
Ninove 87, 90, 120, 124, 127, 181, 185, 187, 201, 218, 239, 267, 268, 276, 294, 327, 331, 361, 376, 395, 429, 451, 468, 474, 475
Oetingen 89
Okegem 327, 480
Onkerzele 184
Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek 432
Oordegem 39, 307
Oost-Vlaanderen 44, 132, 147, 150, 215, 216, 238, 270, 278, 344, 410
Oostenrijkse Nederlanden 106
Oosterzele (kanton) 161
Opbrakel 59, 129, 234, 245, 385, 482
Ophasselt 283, 284
Ottergem 86
Oudenaarde 201
Oudenaarde (arrondissement) 114
Oudenaarde (kasselrij) 250
Outer 421
Overboelare 327
Overmere 121, 254, 333, 413, 437, 438
Pamel 327
Parijs (F) 133, 441
Parike 304, 482
Petegem 84
Pollare 294, 429, 441
Ressegem 422, 436
Rode (Land van) 464
Ronse 39, 55, 75, 132, 145, 164, 170, 181, 215, 239, 276, 295, 296, 297, 324, 338, 416, 454, 455, 472, 473, 475, 486
Ruien 224
Russeignies 162
Schaarbeek 105
Schelde 169
Scheldebekken 475
Scheldedepartement 161
Scheldewindeke 387
Schellebelle 449
Schendelbeke 283, 284, 313
Schorisse 83, 441
Serskamp 84, 243
Sint-Antelinks 327, 425
Sint-Denijs-Westrem 401
Sint-Kornelis-Horebeke 273
Sint-Lievens-Houtem 189, 302
Sint-Maria-Horebeke 358
Sint-Maria-Lierde 66
Sint-Maria-Oudenhove 136, 306, 357
Sint-Martens-Lierde 85, 122, 458
Sint-Martensplein 279
Smetlede 327
Spaanse Nederlanden 384
Steenhuize 441
Teralfene 434
Terjoden 275
Tussenbeek 84
Uden (NL) 92
Velzeke 43, 132, 341, 451, 468
Verenigde Belgische Staten 159
Vlaams-Brabant 77
Vlaamse Ardennen 229
Vlaanderen 53, 54, 133, 193, 218, 227, 252, 256, 265, 340, 379, 380, 441, 468
Vlaanderen (graafschap) 87, 276
Vlekkem 61, 442
Vlierzele 303
Voorde 441

Vredeplein 281
Wallonië 332
Wanzele 449
Wassene 261
Wedergrate (Land van) 430
Welle 228, 336, 426, 457
Wichelen 74, 143, 155, 212, 213, 259, 352, 353, 397, 399
Wieze 206, 406
Wodecq 381, 382
Zandbergen 218, 227, 441, 451, 459
Zarlardinge 327, 364
Zeeuws-Vlaanderen 475
Zegelsem 482
Zottegem 192, 288, 312, 318, 377, 441, 451, 453
Zuid-Afrika 73
Zuidelijke Nederlanden 384
Zwalm 269

INHOUD BIBLIOGRAFIE 1996

O. ALGEMEENHEDEN nummer 1
Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013) 1
Bibliografieën van tijdschriften (014) 5
Vakbiblio–grafieën (016) 7
Bibliotheken (026/027) 39
Tijdschriften (m.i.v. geschiedenis van) (05) 41
Musea. Museologie (069) 42
Miscellanea (089) 45
Codicologie. Boekgeschiedenis (09) 47
2. GODSDIENST. THEOLOGIE nummer 52
Hemelse hiërarchie. Heiligen(verering) (235) 52
Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek.
Kerkmeubilair en –versiering (24) 55
Pastoraal theologie. Broederschappen. Parochiële
instellingen (25) 58
Kerkbestuur en –organisatie (262) 59
Liturgie (264) 69
Missionering (266) 70
Christelijke, religieuze ordes (271) 74
Protestantse kerken (283/289) 103
3. SOCIALE WETENSCHAPPEN nummer 105
Statistiek. Demografie (31) 105
Politieke wetenschappen. Binnenlandse politiek (32) 108
Verkiezingen (324) 109
Parlementen. Regeringen (328) 111
Politieke partijen en bewegingen (329) 112
Vakbeweging. Lonen. Arbeid en tewerkstelling (331) 121
Grond en bodem (332) 123
Coöperaties. Economische organisatie–vormen (334) 126
Financiën. Belastingen. Geldwezen (336) 129
Recht. Criminaliteit. Notariaat (34) 133
Taken van de overheidsorganen (351) 142
Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354) 147
Defensie. Krijgsgeschiedenis (355) 154
Wereldoorlog 1914–18 (355 WOI) 163
Wereldoorlog 1939–45 (355 WOII) 168
Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36) 175
Opvoeding. Onderwijs. Vrijetijdsbesteding (37) 176
Algemeen vormend onderwijs (373) 177
Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3) 181
Volwassenenvorming. Vormingswerk (374.7) 182
Universitair onderwijs (378) 183

Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8) 184
Volkskunde (39) 189
Kleding. Volksdrachten (391) 194
Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392) 196
Maaltijden. Vasten. Drinkgewoonten. Herbergen (392.8) 201
Openbaar en maatschappelijk leven (394) 206
Sagen. Legenden. Sprookjes (398.2) 211
Kalenderfeesten (398.33) 215
Heksen. Geesten. Spoken (398.4) 218
Volksliederen (398.8) 219
5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN nummer 222
Milieukunde. Ecologie (504) 222
Cartografie. Landmeetkunde (528) 223
Chemie. Mineralogie (54) 227
Geologie. Meteorologie (55) 228
6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN nummer 231
Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61) 232
Molinologie (620.9) 233
Gezondheidstechniek. Sanitaire techniek.
Verlichtings–techniek (628) 246
Landbouw. Tuinbouw. Bosbouw. Veeteelt. Jacht.
Visse–rij (63) 247
Huishoudkunde (64) 256
Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655) 257
Verkeerswezen. Openbaar vervoer. Postwezen (656) 258
Gistingsbedrijven. Drank. Genotsmiddelenindustrie (663) 269
Mechanische technologie. Verschillende industrieën
en ambach–ten (67) 275
Textiel (677) 276
Schoenmakerij. Voetbekleding. Handschoenen (685) 277
7. KUNST. SPORT nummer 278
Kunst (algemeen) (7) 278
Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur (71) 279
Architectuur (72) 286
Openbare gebouwen. Commerciële en industriële
gebouwen (725) 290
Religieuze bouwkunst (726) 295
Burgerlijke architectuur (728) 310
Beeldhouwkunst (73) 315
Munt– en penningkunde. Numismatiek (737) 316
Kunstnijverheid. Design (745) 317
Glas– en kristalwerk (748) 318
Schilderkunst (75) 319
Muziek (78) 324

Sport (79) 339
Theater (792) 340
8. FILOLOGIE. LITERATUUR nummer 341
Taalgrens. Taaltoestanden (800.7) 341
Dialecten (800.87) 345
Toponymie (801.311) 355
Onomastiek (801.313) 356
Literatuur (82/89) 358
9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS nummer 365
Archeologie (902) 365
Archeologie van de oudheid (902.032) 367
Archeologie van de middeleeuwen (902.033) 370
Industriële archeologie (902.035) 379
Prehistorie (903) 380
Geografie (91) 383
Historische geografie. Nederzettingsgeschiedenis (911.37) 384
Biografie. Prosopografie (929) 385
Genealogie (929.5) 406
Heraldiek (929.6) 441
Banistiek. Vlaggen (929.9) 442
Geschiedtheorie. Historiografie (930) 443
Bronnenstudie en –uitgaven. Diplomatiek (930.22) 444
Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25) 445
Algemene geschiedenis (94) 457
Middeleeuwse geschiedenis (94.033) 464
Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034) 475
Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035) 476
Hedendaagse geschiedenis (94.035/036) 480

AUTEURSREGISTER 198
PERSONENREGISTER 202
TOPOGRAFISCH REGISTER 204

INHOUD BIBLIOGRAFIE 1996 207

G. Vande Winkel
Heirbaan 107
9400 Ninove–Denderwindeke

W. Vernaeve
Brouwerijstraat 39
9300 Aalst

GALLO-ROMEINEN EN FRANKEN TE DENDERWINDEKE

Tim SOENS

1. Denderwindeke antiqua: vondsten en opgravingen

Rond het begin van deze eeuw werd op het grondgebied van Denderwindeke heel wat materiaal gevonden, afkomstig uit de Romeinse en Merovingische periode. Enkele kleinschalige opgravingen in diezelfde periode brachten nog meer gegevens aan het licht, en er werd zelfs gewag gemaakt van de aanwezigheid van een Romeinse villa gesitueerd op het Kerkveld achter de kerk van Denderwindeke. Daarna viel het onderzoek echter stil, hoewel sporadisch nog enkele vondsten gedaan werden. In de hierna volgende opsomming worden eerst alle Gallo-Romeinse vondsten op een rijtje gezet, waarna de belangrijkste verder beschreven worden.

A. Vondsten tot 1898

Vóór 1898 werden door H. Van Wilder, een onderwijzer uit Denderwindeke, op het Kerkveld verschillende Romeinse dakpannen en vloertegels gevonden, naast enkele Romeinse munten. Het ging om: een middelbrons van Nero (37-68), een grootbrons van Domitianus (51-96, de munt werd in 87 geslagen), een grootbrons van Hadrianus (76-138), een grootbrons van Faustina Junior (de vrouw van Marcus Aurelius; 2e eeuw) en een grootbrons van Alexander Severus (205-235; muntstuk geslagen vanaf 231). Ook in de Lavondelbeek, ten zuiden van de site, had de heer Van Wilder verschillende stukken van Romeinse dakpannen gevonden. Hij meldde dit aan de *Société Royale d'Archéologie de Bruxelles*, die dan in 1897 ter plaatse opgravingen en boringen verrichtte. Deze opgravingen brachtten echter geen nieuwe vondsten aan het licht, behalve dan een niet te identificeren Romeins grootbrons(1).

B. De vondsten in 1906

Op 25 september 1906 voerden arbeiders grondwerken uit op het Kerkveld voor de aanleg van een nieuwe tramlijn van Halle naar Ninove. Daarbij doorstaken ze de lichte verhevenheid tussen de hoogtelijnen van 40 en 45 meter. Plots stootten ze op een diepte van 1, 85

(1) A. DE LOE, "Fouilles en un tertre à Santbergen (Flandre Orientale)", *Annuaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles*, IX, 1898, pp. 30-31. De beschrijving van de munt stukken is van de hand van G. Cumont.

meter op een stevig gebouwde muur van ongeveer 1 meter breed. Bij die muur vond men een grote dolium en in die dolium bevonden zich twee bronzen voorwerpen: een bronzen beeldje met de afbeelding van Minerva en een bronzen olielamp, versierd met een theatermasker. Deze drie vondsten worden verder besproken onder punt 2: *"Beschrijving van de belangrijkste vondsten"*. Onderwijzer Van Wilder (zie 5A) en pastoor Vandevelde verwittigden hierop de *Commission des fouilles* van de *Société Royale d'Archéologie de Bruxelles.* Enkele leden kwamen ter plaatse om de vondsten te bekijken en toezicht te houden op het verdere verloop van de werkzaamheden(2). In 1907/1908 ging men dan over tot meer systematisch onderzoek. Er werden nog twee volledig ronde tegels van een hypocaustumpijler, stukken aardewerk en allerhande keukenafval (beenderen, oesterschalen) teruggevonden. Ook een sierlijk Romeins vaasje in roodbruine aarde waarop met kleefdeeg ("à la barbotine") een wit rankornament is aangebracht, werd tezamen met de andere voorwerpen blootgelegd. Het vaasje is 15 centimeter hoog en heeft een diameter van 6,7 centimeter. Vermoedelijk dateert het uit de derde eeuw(3). Dr. G. Van Wilder zou er tenslotte ook twee andere dolia ontdekt hebben, waarvan de grootste een doorsnede van 80 cm. aan de buik had(4).

C. Verder onderzoek op het Kerkveld

Na 1908 werden op het Kerkveld geen officiële opgravingen meer verricht. Er waren wel een aantal belangrijke vondsten aan het licht gekomen, maar die konden toch niet iedereen tevreden stellen. Gedurende de jaren die volgden, zochten verscheidene mensen dan ook verder rond de plaats waar de vorige vondsten gedaan waren, maar zij brachten geen noemenswaardige nieuwe zaken aan het licht(5). Tot men een vijftal jaar geleden op het Kerkveld plots stootte op een Gallo-Romeinse maalsteen. In de maalsteen, die gemaakt is uit grove kwartsietische zandsteen, is een trechtervormige opening voor de graantoevoer uitgespaard en de onderzijde is "gebouchardeerd" (vertoont kleine ingehakte kuiltjes). De maalsteen is een typisch onderdeel van een roterende handmolen, namelijk het bovenste deel *(of catilus)*, dat met behulp van een staaf, gevat in een zijholte, rond een centrale as over het onderste deel of *(meta)* draait.

(2) G. CUMONT, "Vestiges d'une habitation de l'époque gallo-romaine à Rhode-Saint-Agathe (Braband)", *Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles*, XXIV, 1910, p. 17. Het waren MM. J. Poils, L. Vanderkelen-Dufour en G. Cumont zelf.

(3) H. ROOSENS, "De Romeinsche villa van Denderwindeke", *Eigen Schoon en de Brabander*, XXVI, 1943, p. 207 voetnoot 9.

(4) H. ROOSENS, "De Romeinsche villa...", p. 207. Deze twee dolia zouden nadien gebroken zijn en de scherven weggegooid. Nergens anders worden de bewuste dolia echter vermeld.

(5) Met dank aan G. Vande Winkel en R. Van Damme voor deze informatie.

Dergelijke maalstenen zouden in onze gewesten ingevoerd zijn vanaf de vroeg-flavische tijd en werden minstens tot de tweede helft van de tweede eeuw gebruikt(6).

D. Romeinse vondsten op andere locaties Denderwindeke

Op de plaats genaamd *"Bocht"* werd een *middelbrons van Titus* (71-81, het stuk zou geslagen zijn in 77 of 78) gevonden. Ook werd in Denderwindeke op de plaats *"Camput"*, dicht bij het gehucht Borght, een Romeins vaasje gevonden. In het gehucht Roost, dicht bij de weide die door de inwoners *"gewat"* wordt genoemd, vond men bij het graven van een kuil Romeinse dakpannen en talrijke scherven afkomstig van aardewerken vazen(7). In 1943 werd in de Rijstraat in Denderwindeke een munt met de beeltenis van keizer Nerva gevonden(8). Op een niet meer te achterhalen vindplaats in Denderwindeke werd ook nog een stuk marmer gevonden, dat misschien afkomstig is van een Romeins bad(9).

Verder is er nog de „*Dooricksberg*", die zich bij de Dender aan de grens van het grondgebied van Zandbergen bevindt, op het gehucht Roost. Op en rond deze duidelijk kunstmatig aangelegde heuvel, met een omtrek van 175 meter aan de basis en een hoogte van 9 meter, werden door A. De Loë opgravingen verricht in 1896 en 1897. Hij vond er massa's Romeinse tegels, scherven van vaasjes en een kleine bronzen kledinggesp. De Loë onderzocht ook andere heuvels langs de Dender, o.a. in Outer en Pollare. Zo kwam hij tot het besluit dat die heuvels deel uitmaakten van een Romeinse fortenlinie langs de Dender(10). Latere onderzoekers zijn er echter van overtuigd dat het hier niet gaat om Romeinse forten, maar om de overblijfselen van middeleeuwse burchtmotten(11).

(6) L. BEECKMANS en G. WELLEMAN, "Een Gallo-Romeinse maalsteen uit Denderwindeke", *Het Land van Aalst* ,XLIII, 1991,3, pp. 170-174. Deze maalsteen werd onderzocht door het Laboratorium voor Aardkunde en het Seminarie van Archeologie van de Rijksuniversiteit Gent.

(7) A. De LOE, "Fouilles en un tertre à Santbergen....", p. 32 (voetnoot 1).

(8) D. VAN DE PERRE en R. VAN HAUWE, "De geschiedenis van Denderwindeke, 1: De vroegste geschiedenis (tot ca. 1100)", *Het Land van Aalst*, XLII,1990, 5-6 p. 205 (voetnoot 25).

(9) M. BAUWENS-LESENNE, *Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Oost-Vlaanderen (vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen)*, Brussel, Nationaal Centrum voor Oudheidkundige Navorsingen in België, 1962, p. 42.

(10) A. DE LOE, "Fouilles en un tertre à Oultre (Flandre Orientale)", *Annuaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles*, IX, 1898, p. 27. A. DE LOE, "Enquête au sujet de l'existence et de la disparition d'un tertre à Pollaere (Flandre Orientale)", *Annuaire de la Société d'Archéologie de Bruxelles* , IX, 1898, pp. 27-28. A. DE LOE, "Fouilles en un tertre à Santbergen...", pp. 28-30.

(11) D. VAN DE PERRE en R. VAN HAUWE, "De geschiedenis van Denderwindeke 1....", p.205. De Dooricksberg zou de heuvel zijn waarop in de Middeleeuwen de burcht van Wedergrate stond. In Pollare zou het gaan om de burcht van Pollare. Zij menen dan ook dat De Loë ofwel middeleeuwse vondsten verkeerdelijk als Gallo-Romeins determineerde ofwel dat het gaat om door de Dender afgezette voorwerpen.

2. Beschrijving van de belangrijkste Gallo-Romeinse vondsten

A. De dolium

Een "dolium" is een grote pot. Waarschijnlijk werden ze in onze gewesten reeds gebruikt door de Galliërs voor de komst van de Romeinen en bleven ze nadien in gebruik(12). Wat betreft de functie van de dolia zijn de meningen onder de archeologen verdeeld: oorspronkelijk dacht men dat ze bedoeld waren om de was in te doen of dranken in te bereiden, maar tegenwoordig zijn de meeste onderzoekers het erover eens dat ze eerder moeten gezien worden als voorraadpotten, gebruikt om etenswaren in te bewaren in de kelder of in grote kasten. In die potten werden de voorraden voor de komende winter bewaard. Je zou ze kunnen vergelijken met de „pithoi", zoals die ook op Kreta, in de sites van Knossos en Phaistos aangetroffen werden. Daar werden ze gebruikt ter bewaring van graan, rozijnen en vijgen(13), en ook van gezouten vlees. In Egypte zouden dergelijke potten zelfs nog tot op de dag van vandaag gebruikt worden voornamelijk om het graan te beschermen tegen de vraatlust van knaagdieren(14).

Er zijn twee types van dolia. De ene zijn buikig en lopen uit op een spitse punt. Ze lijken dan ook sterk op spitsamfora's, maar deze laatste zijn voorzien van oren en hebben een kleinere opening. Deze dolia werden in de kelder van het huis geplaatst, gedeeltelijk ingegraven in de vloer. De tweede soort omvat dolia die niet zozeer op amfora's, maar wel op urnen gelijken. Ze zijn uit witte, witgrijze, grauwe of rode klei vervaardigd. Zij hebben hals noch oren en werden in kasten geplaatst, wat de platte bodem en het ontbreken van een standring verklaart(15).

De dolium van Denderwindeke werd zoals gezegd in 1906 op ongeveer een meter diepte op het Kerkveld gevonden bij het uitvoeren van bodemwerken voor de nieuwe tramlijn Halle-Ninove. De arbeiders hadden geen besef van de waarde van de vondst die ze gedaan hadden, en braken de dolium in meer dan honderd stukken. De leden van de Société Royale d'Archéologie de Bruxelles die ter plaatse kwamen, konden de stukken echter verzamelen en weer in elkaar passen. De aldus van de ondergang geredde dolium behoort duidelijk tot het tweede van de hierboven onderscheiden types. Hij werd vervaardigd

(12) G. CUMONT, "Vestiges d'une habitation...", p.19 en pp. 22-25. De auteur verwerpt de mogelijkheid dat dergelijke potten reeds in het neolithicum gebruikt werden.

(13) E. LECLERCQ, "Les collections préhistoriques de Stambruges aux Musées Royaux d'Art et d'Histoire", *Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire* , IV (3e reeks), 1932, p. 16.

(14) G. CUMONT, "Vestiges d'une habitation..." , p. 21 (voetnoot 2).

(15) H. VAN DE WEERD, *Inleiding tot de Gallo-Romeinse Archeologie der Nederlanden,* Antwerpen, NV Standaard Boekhandel, 1944, p. 265.

In 1906 ontdekte dolium © IRPA-KIK Brussel

uit geel-rode klei en is ongetwijfeld één van de grootste in zijn soort: hij heeft een hoogte van 69,5 cm, een omtrek van 241 cm aan de buik en 42 cm aan de opening. De opening is afgeboord met een brede, platte rand, die 9 cm breed is, 1,2 cm uitsteekt en volgens sommigen gebruikt werd om de dolium op te heffen, maar volgens anderen diende om door middel van een touwtje het stuk huid of de varkensblaas vast te zetten, waarmee de dolium afgesloten werd(16). De dolium is versierd met vier dubbele banden, die de cirkels op een houten vat nabootsen. Verder vertoont hij twee evenwijdige groeven tussen de bovenste band en de opening, naast drie op de boord. De klei werd, zoals vaak het geval is, vermengd met fijne steentjes (voornamelijk silex) en stukjes aardewerk, om barsten te vermijden bij het bakken of drogen. Een dergelijke dolium - hoe gaaf afgewerkt hij ook is - was bestemd voor dagelijks gebruik en werd meestal ter plaatse gefabriceerd(17).

B. Het bronzen beeldje

In de dolium bevonden zich twee bronzen voorwerpen. Het eerste weegt 1, 850 kg, heeft een totale hoogte van 21, 5 cm en is 17 cm breed. Op een koker die als sokkel fungeert, bevindt zich een buste van de godin Minerva en langs beide zijkanten bevindt zich een afbeelding van het bovenlichaam van een dolfijn. De sokkel is 12,5 cm hoog, hol, en heeft de vorm van een afgeknotte piramide. Hij wordt bekroond met een dekseltje met vier driehoekige zijden. De dolfijntjes zijn zo geplaatst dat ze onmiskenbaar twee haken vormen. Enkel aan de voorzijde van de dolfijnen zijn schubben, ogen en tanden ingegraveerd. De buste van de godin is 16,8 cm hoog en is op een ietwat vooruitspringend gedeelte van de sokkel geplaatst. De godin draagt een harnas, dat de schouders en de borsten onbedekt laat. In het midden van het harnas bevindt zich een afbeelding van het hoofd van Medusa. De ogen van de godin zijn leeg maar waren waarschijnlijk oorspronkelijk met email ingelegd. Minerva draagt een helm, versierd met klimoptakken, en een weelderige pluimenbos. Haar kapsel is, evenals het Medusahoofd, diep ingegraveerd; de gelaatstrekken zijn veel minder scherp afgetekend. Het beeldje moet reeds in de Oudheid beschadigd zijn, want de kin is verpletterd, de neus afgeplat en de rechterdolfijn is afgebroken en er achteraf weer aan gezet: het soldeersel is nog steeds zichtbaar. Het beeldje is volledig bedekt met een mooie groene patina(18).

(16) G. CUMONT, "Vestiges d'une habitation...", p. 22. De auteur staaft deze laatste hypothese door te verwijzen naar de sporen van een zwarte vernis, die op de meeste dolia onder de boord vastgesteld werden. Hij suggereert dat deze afkomstig zouden zijn van een harsachtige stof die diende om de huid of varkensblaas vast te kleven op de dolium.

(17) M.E. MARIËN, *A travers la Belgique Ancienne. La Céramique,* (Brussel), Musées Royaux d'Art et d'Histoire, (1961), pp. 57-58. De dolium die gevonden werd in Stambruges (Henegouwen) heeft een identieke vorm, maar is merkbaar kleiner.

Een afbeelding van de godin Minerva is relatief zeldzaam in onze gewesten: meestal werden Mars en Mercurius afgebeeld, iets minder Jupiter en Venus. Vooral de helm is typisch voor Minerva-beeldjes. Waar Minerva oorspronkelijk een agressief en oorlogszuchtig karakter had, was ze vanaf de eerste en tweede eeuw na Christus reeds veel toegankelijker en zachtaardiger. In onze gewesten zeker werd zij de beschermvrouwe van techniek, ambachten en vooral van de metaalkunst. Tevens behoedde ze de bestuurders van voertuigen, wat verklaart waarom ze zo vaak langs de wegen afgebeeld werd(19).

Al komt het geheel zeer kunstzinnig over, toch merk je duidelijk een gevoelig verschil inzake techniek tussen de dolfijntjes en de afbeelding van Minerva. De eerste zijn veel eleganter gesculpteerd en zijn waarschijnlijk gecreëerd naar het voorbeeld van antieke modellen die de bronsgieter ter beschikking had. De Minerva-buste komt veel zwaarder over, wordt door kenners slechts als zijnde van een middelmatige kwaliteit beschouwd en is zeker niet ouder dan het einde van de tweede eeuw na Christus. Dit zou erop wijzen dat de dolfijntjes hergebruikt zouden zijn(20).

In een poging om de functie van dit merkwaardige bronzen beeldje te achterhalen, gingen archeologen op zoek naar vergelijkingsmateriaal. Onder andere in Nimy, in de omgeving van Bergen, werd een sterk gelijkend exemplaar gevonden. Dit brons is niet bekroond met een beeldje, maar wel met een bol; verder vertoont het echter veel gelijkenis met het brons dat in Denderwindeke gevonden werd: een huls in de vorm van een afgeknotte piramide en twee ringen aan de zijkanten. Ook in Meurchin-lez-Lens (Frankrijk; Pas-de-Calais) werd in 1912 in een kalklaag een dergelijk brons ontdekt. Ook hier weer een holle sokkel (ditmaal zeshoekig) en aan beide kanten een gesloten oor (bovenaan bekroond met een rozas). De sokkel is bekroond met een buste van Bacchus, opduikend uit een krans van wijnranken. Dit brons zou eveneens teruggaan tot de tweede eeuw na Christus(21).

(18) F. CUMONT, "Pièce de bronze, ornée d'un buste de Minerve, découverte en Flandre", *Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles,* XXI, 1907, p. 294. G. FAIDERFEYTMANS, 1979, I, p. 250.

(19) G. FAIDER-FEYTMANS, *Les Bronzes romaines de Belgique* , Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1979, I, p.30; pp. 35-36. Langs wegen: de zgn. "Pierres aux quatres divinités", vnl. in het Waalse landsgedeelte.

(20) F. CUMONT, "Pièce de bronze...", p. 297.

(21) Voor Nimy: F. CUMONT, "Pièce de bronze....", pp. 297-299. De auteur vond nog zes andere voorbeelden: uit de omgeving van Lyon in Frankrijk, Marchena in Spanje, Caesarea in Afrika, Salonique in Macedonië (Griekenland), Wenen in Oostenrijk, en tot slot een beeldje van een onbekende oorsprong. G. FAIDER-FEYTMANS, *Les Bronzes romaines....*, I, p. 251. Verdere voorbeelden uit o.a. Brixhes-Espinas (Luik), Bilzen (Limburg) en Kruishoutem (O-Vl.). De laatste zijn wel adelaarskoppen, die misschien dezelfde functie hadden. Voor Meurchin-les-lens: A. DE CEULENEER, "Note sur les antiquités conservées à Deynze", *B.A.A.B.*, 1922, pp. 17-18.

Bronzen ondeel van een strijdwagen?

© IRPA-KIK Brussel

De archeologen slaagden er echter niet in tot overeenstemming te komen met betrekking tot de functie(22). Sommigen, waaronder Ch. Dens, waren er zeker van dat het ging om een onderdeel van een kraan, gebruikt in een *frigidarium*. In de holle piramidale huls zou een stang geplaatst zijn, die verbonden was met de afsluitklep van de watertoevoer. Door met beide handen de ringen of handvatten vast te nemen en het toestel te draaien, zette men het mechanisme in werking. De afbeelding van dolfijnen, die toch waterdieren zijn, lijkt dit te bevestigen. Ch. Dens vermoedt bovendien dat de rechterdolfijn, toen die, na afgebroken te zijn, weer aan het brons bevestigd was, de druk die nodig was om het mechanisme in werking te zetten niet meer kon verdragen. Men besloot dan maar het brons te "recycleren" door er een buste van Minerva aan toe te voegen, waardoor men het geheel kon gebruiken als cultusvoorwerp(23).

Andere archeologen verwerpen deze verklaring, onder andere omdat aan de buitenzijde noch aan de binnenzijde sporen van gebruik te bemerken zijn. Bovendien verhinderen de scherpe vinnen van de dolfijnen dat men ze stevig in de hand neemt. Ook de aanwezigheid van de groene patina maakt het onwaarschijnlijk dat het voorwerp gebruikt werd in de nabijheid van water. De meeste archeologen zijn het er vandaag over eens dat deze merkwaardige bronzen voorwerpen moeten gezien worden als onderdeel van een strijdwagen. Enkele soortgelijke bronzen voorwerpen zijn immers versierd met paarden of krijgers te paard; het brons van Denderwindeke bevat een buste van de godin Minerva, die toch ook de beschermvrouwe was van de wagenbestuurders. Sommigen maakten gewag van een louter decoratieve functie, maar meestal denkt men aan een praktische functie: het vastmaken van de teugels, ofwel aan de disselboom, ofwel aan de wagen zelf. De teugels zouden dan door de openingen gestoken worden. De vondst van een grote strijdwagen met vier soortgelijke bronzen te Macedonië lijkt de laatste hypothese te bevestigen: elk stuk zou de teugels van één paard bevestigen op de wagen. De grote wagen uit Macedonië bezat vier bronzen en zou dan ook getrokken zijn door een vierspan(24)! Tot slot moet nog opgemerkt worden dat er ook soort-

(22) In wat volgt worden enkel de meest waarschijnlijke hypothesen behandeld. F. Cumont heeft aangetoond dat de archeologen de meest uiteenlopende verklaringen hebben gegeven, gaande van de bekroning van een vlaggestok, tot de versiering van een bisschopszetel. (F. CUMONT, "Pièce de bronze...", pp. 299-300).

(23) CH. DENS, "La clef en bronze découverte à Denderwindeke", *Annales de la Société Royale d'Archélogie de Bruxelles*, XL, 1926, pp. 247-248. F.CUMONT, "Pièce de bronze....", pp. 300-301.

(24) G. FAIDER-FEYTMANS, *Les Bronzes romaines* ....,I , p. 151: de auteur vermoedt dat het "passe-guides"waren, maar heeft twijfels over de exacte plaats op de wagen. F. CUMONT, "Pièce de bronze....", pp. 301-303; 1908, pp. 30-31; 1914-1918, pp. 150: Cumont vermoedt dat ze op de wagen zelf bevestigd werden. A. DE CEULENEER, "Note sur les antiquités....", p. 19: denkt daarentegen dat ze op de dissel geplaatst werden.

gelijke bronzen gevonden zijn met slechts 1 haak i.p.v. 2, maar voor het overige perfect gelijkend en vermoedelijk eveneens wagenonderdelen(25).

C.De bronzen olielamp

Zoals gezegd werd in de dolium een tweede voorwerp gevonden: een bronzen olielamp. De lamp is eveneens bedekt met een groene patina, maar is door de insijpeling van olie erg beschadigd en korrelig aan de basis. Er zijn sporen merkbaar van herstellingen in de oudheid. De lamp heeft drie openingen in het midden, een kogelvormige voet en een hol handvat. De reflector heeft de vorm van een Dyonisisch theatermasker, dat met de lamp verbonden is door elementen die een baard suggereren. De neus is recht, de mondopening van het masker wijd opengesperd en omgeven door dikke lippen. De pupillen zijn hol en de wenkbrauwen verlengd tot op de slapen. Een rij krullen valt over het voorhoofd en de wangen. Het kapsel stelt een Frygische muts voor. Een soortgelijke lamp werd in België gevonden in Vorssen (Limburg)(26).

Olielamp uit Denderwindeke in het Musée de Mariemont (Morlanwelz)

(25) P. LA BAUME, *Roemisches Kunstgewerbe zwischen Christi Geburt und 400,* Braunschweig, Klinckhardt & Breimann, 1964, pp. 244-245. Een treffend voorbeeld is een brons uit Eisenberg met een grote adelaarskop en één haak in de vorm van een basiliskhoofd.

(26) G. FAIDER-FEYTMANS, *Les Bronzes romaines...,* I, pp. 134-135. Merkwaardig genoeg wordt deze vondst enkel hier en bij J.-L. FRANCHET, "Een beeld uit het verre verleden van Groot-Ninove", *Ninove-Info*, V, 1982, 9, pp. 10-11 vermeld. Andere auteurs zoals F. Cumont en G. Cumont - die toch nauw betrokken waren bij de ontdekking - en M. Bauwens-Lesenne - die een meestal volledig overzicht geeft - vermelden deze vondst niet.

3. De Frankische occupatie van Denderwindeke

A. Situering in tijd en ruimte

Reeds vanaf de derde eeuw na Christus, werden de Franken binnen de rijksgrenzen van het Romeinse Rijk getolereerd. In eerste instantie vestigden ze zich in het toenmalige Toxandrië (de Kempen). Toen echter de Germaanse stammen in 406 definitief door de Romeinse limes braken, kwamen ook de Franken in beweging. In een eerste fase veroverden ze een gebied dat heel het huidige België en delen van Nederland, Duitsland en Noord-Frankrijk omvatte.

Of de Franken op het moment dat ze de streek van Denderwindeke bereikten, daar nog Gallo-Romeinse bewoning aantroffen, is niet met zekerheid vast te stellen. Het feit dat de Romeinse plaatsnaam is blijven doorleven wijst alleszins in die richting(27). De vraag of het ging om een doorleven van de Gallo-Romeinse bewoning, dan wel om een nieuwe Frankische inplanting, terzijde gelaten, kunnen we stellen dat Denderwindeke alleszins in de Merovingische tijd bewoond was. Sporen van gebouwen zijn niet teruggevonden, maar wel de overblijfselen van een Merovingisch grafveld, tussen de puinen van de Romeinse inplanting op het Kerkveld.

Deze ligging van het grafveld hoeft niemand te verbazen: de grafvelden werden immers meestal aangelegd op de oostelijke, zuidelijke of westelijke helling van een heuvel, in de nabijheid van een waterloop. Bovendien vindt men de meeste grafvelden terug op een steenachtig terrein of op de plaats van een Gallo-Romeinse villa. Deze gronden waren door het vele puin ongeschikt voor de landbouw en kregen dus een andere bestemming(28).

Wie een blik werpt op een kaart waarop de verspreiding van de Merovingische vondsten in onze gewesten is aangebracht, merkt dat het grafveld van Denderwindeke quasi volledig geïsoleerd ligt. Tussen Schelde, Dender en Zenne werden praktisch geen Merovingische grafvelden teruggevonden. In de nabije omgeving kunnen enkel Velzeke en Lede aangeduid worden als plaatsen waar ook duidelijke sporen van grafvelden aangetroffen werden. Als we de ligging van de grafvelden in onze gewesten bestuderen merken we dat niet zozeer het

(27) L. VAN DURME, "De namen op *-(i)acum* in het noorden van de Romeinse provincie Gallia Belgica. Kronologische, etnolinguïstische en andere aspekten", *Naamkunde,* XXVII, 1995,1-2, p.55; p.71: "Windeke" is afgeleid van Venetiacum en betekent "eigendom toebehorend aan Venetius", met Venetius een Latijnse vorm van de Keltische persoonsnaam Wenetios, op zijn beurt een afleiding van de Veneti of de Wenden, een volk dat leefde aan de Franse Kanaalkust, in Noord-Italië en het Oosten van Duitsland.

(28) H. ROOSENS, *Merovingische begraafplaatsen in België* , Gent, Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde, 1949, pp. 128-129. (Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde, V).

Romeinse wegennet, maar wel de waterlopen een belangrijke functie vervuld hebben bij de verspreiding ervan. De meeste liggen in de omgeving van een rivier; wegens het overstromingsgevaar echter niet onmiddellijk naast de bedding, maar eerder aan een beek die uitmondt in de rivier(29). Ook in Denderwindeke zal waarschijnlijk de aanwezigheid van de Dender een doorslaggevende vestigingsfactor geweest zijn voor de Franken. Het grafveld bevindt zich bovendien op korte afstand van de Lavondelbeek, die via de Molenbeek in de Dender uitmondt.

B. De vondsten

Het Merovingisch grafveld op het Kerkveld werd eveneens ontdekt in 1906, bij de aanleg van de tramlijn van Halle naar Ninove. Ondanks het feit dat de *Société Royale d'Archéologie de Bruxelles* verwittigd werd en enkele van haar leden ter plaatse stuurde, zijn over de opgravingen zeer weinig gegevens bekend. Het aantal graven, de exacte ligging en oriëntering zijn onbekend. Ook voor de vondsten was een weinig rooskleurige toekomst weggelegd: de minder goed bewaarde voorwerpen werden gewoon weggegooid, de beter bewaarde kwamen hoofdzakelijk in het bezit van de familie Van Wilder en werden nadien verdeeld over verscheidene personen, waarbij nog eens een aantal voorwerpen (potten, schijffibula, een halssnoer) verloren gingen. Ook werden enkele voorwerpen gevonden of aangekocht door de heer J. Poils, lid van de genoemde *Société Royale d'Archéologie de Bruxelles*, die bij de opgravingen aanwezig was(30).

De vondsten die bewaard zijn gebleven, werden uitvoerig beschreven en gedateerd door L. Beeckmans en G. Welleman(31). Het gaat om zes aardewerken potten: een beker uit Eifeltechniek uit het atelier van Mayen, een handgevormd bikonisch potje in zogenaamd Saksisch aardewerk, en nog vier andere bikonische potten. De eerste twee dateren uit de vijfde eeuw of het eerste kwart van de zesde eeuw, de andere dateren uit de 6e eeuw.Verder werden twee glazen bekers weergevonden - een topbeker en een tuimelbeker, beide uit olijfgroen glas met talrijke luchtbellen uit de 6e of 7e eeuw, twee Frankische wapens - Franciska's - uit de zesde of vroege zevende eeuw en een niet te dateren benen hangertje en een bronzen staafje.

De vondsten doen vermoeden dat het grafveld reeds vroeg in gebruik was, namelijk op het einde van de vijfde eeuw. Het zou tot de zevende eeuw gebruikt zijn. Daar de vondsten totaal uit hun context

(29) H. ROOSENS, *Merovingische begraafplaatsen....*, pp. 139-147.
(30) J. MAERTENS DE NOORDHOUT, *Catalogue du Musée des Antiquités de l'Université de Gand* , Gent, s.n., 1938, p. 126 (nrs. 41-44).
(31) L. BEECKMANS en G. WELLEMAN, "Het Merovingisch grafveld van Denderwindeke", *VOBOV-info* , XX, 1985, pp. 1-7.

gerukt zijn , blijft deze datering echter hypothetisch. Evenmin is precies geweten waar we de Merovingische nederzetting die bij het grafveld hoorde, moeten situeren(32).

4. Enkele elementen ter interpretatie

A. Een Romeinse villa ?

Heli Roossens was er 50 jaar geleden van overtuigd dat er in Denderwindeke wel degelijk sprake was van een Romeinse villa. Wat wordt met deze term eigenlijk bedoeld ? Wel, onder het woord "villa" moeten we de gebouwen verstaan die, afzonderlijk gelegen op het platteland, gediend hebben hetzij als centrum voor de intense uitoefening van het landbouwbedrijf *(villa rustica)*, hetzij als residentie voor vermogende lieden *(villa urbana)*(33). Het hoofdgebouw, bewoond door de *villicus* of beheerder van het bedrijf lag meestal aan de smalle zijde van een grote rechthoekige ruimte. Aan weerszijden bevonden zich dan een reeks bijgebouwen zoals schuren, loodsen, stallen en verblijfplaatsen van slaven. Vaak ligt aan de basis van een dergelijk domein een inheemse houten constructie, die dan in steen werd uitgebouwd en later voorzien werd van kelders, hypocaustum-systemen, mozaïek-vloeren, fresco-beschilderingen, en thermen-installaties. De gebouwen die tamelijk grote afmetingen hadden werden opgetrokken volgens Romeins grondplan en in Romeinse techniek, in hout of steen(34).

Wat vinden we daarvan in Denderwindeke terug ? Er is de vondst van dakpannen, keukenafval, hypocaustumtegels en, recenter, de maalsteen. De toponymie leert ons dat er in Denderwindeke een eigendom lag dat toebehoorde aan een zekere Wenetios. Ook de ligging op de zuidelijke helling van een heuvel is een typisch kenmerk voor een Romeinse villa(35). Verder is er de nabijheid van een drietal Romeinse of Pré-Romeinse wegen: één van Moerbeke naar Meerbeke en misschien verder naar Borchtlombeek, een tweede van Denderwindeke naar Kester en ten slotte zijn er restanten gevonden van wat vermoedelijk een Nervische schapenbaan was, die liep van

(32) L. BEECKMANS en G. WELLEMAN, "Het Merovingisch grafveld....", p. 6. De auteurs vermoeden dat de nederzetting zich op de plaats van de huidige dorpskom bevond.

(33) R. DE MAEYER, *De Romeinsche villa's in België: een archeologische studie* , Antwerpen, De Sikkel; 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1937, p. 13.

(34) A. VAN DOORSELAER, De Romeinen in de Nederlanden, in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, I Middeleeuwen, Haarlem, Fibula-Van Dishoeck, 1981, p. 59.

(35) H. ROOSENS, "De Romeinsche villa.....", p. 204: de plaats waar de meeste vondsten gedaan zijn ligt 46,92 meter boven de zeespiegel. Het zicht reikt er bij helder weer zelfs tot de heuvelkam van Kester.

Boulogne naar Brussel(36). De aanwezigheid van de ruïnes van een Romeinse villa verklaart waarom de Merovingers op de bewuste plaats niet aan landbouw konden doen en ze er van de vijfde tot de zevende eeuw hun grafveld aanlegden.

Toch brachten twee opeenvolgende opgravingen in 1897 en 1907/1908 zeer weinig nieuwe vondsten aan het licht. De idee van een luxueus complex met alle hierboven beschreven faciliteiten mogen we dus waarschijnlijk opgeven. Echt verwonderlijk is dit niet, daar het overgrote deel van de Romeinse vondsten in onze streken zich bevindt ten zuiden van een as gevormd door een reeks zandige heuvels, vertrekkend aan de Belgisch-Franse grens (Kemmelberg, Katsberg, Kasselberg), over de Vlaamse Ardennen, Ronse (Kluisberg), Moerbeke, Vollezele, Kester en zo verder naar Halle. Het gebied ten noorden van deze heuvels was in de Romeinse tijd waarschijnlijk niet echt vruchtbaar en was dan ook slechts sporadisch bewoond. Ten zuiden van deze heuvels bevond zich de vruchtbaardere leemstreek, waarin dan ook veel meer resten van villa's teruggevonden zijn(37).

De aard van de vondsten en de al bij al geringe hoeveelheid doen eerder denken aan een kleine, geïsoleerde boerderij. Ook deze bleven immers onder de Romeinse overheersing voortbestaan, maar ze zijn nog niet grondig bestudeerd. Vaak zijn deze boerderijen naar autochtone traditie veelal in hout opgetrokken, maar toch kunnen er kelderconstructies en *tegulae* voorkomen. In Noord-Frankrijk bewijst de luchtfotografie dat *villae* en gewone hoeven naast elkaar voorkomen(38).

B. De teloorgang van de landelijke bewoning in onze gewesten

Dit brengt ons bij het probleem van de datering. Wat betreft de aanvang van de bewoning kunnen we enkel vermelden dat het leeuwendeel van de toponymen op *-(i)acum* betrekking hebben op plaatsen die relatief kort na de Romeinse verovering van Gallië gekoloniseerd zijn, vaak door Keltische immigranten uit het zuiden van Gallië(39).

Een einddatum voor de Gallo-Romeinse occupatie van de site bepalen is evenmin een eenvoudige opdracht. De landelijke bewoning in onze gewesten wordt na de bloei van de 1e en 2e eeuw n.C. stapsgewijs uitgedund. Een eerste grote schokgolf wordt veroorzaakt door

(36) D. VAN DE PERRE en R. VAN HAUWE, "De geschiedenis van Denderwindeke 1....", pp. 200-201.
(37) R. DE MAEYER, *De Romeinsche villa's in België....*, pp. 252-253.
(38) A. VAN DOORSELAER, De Romeinen in de Nederlanden..., pp. 59-61: voorbeelden zijn Rijswijk bij Den Haag, Mortsel en Oelegem (Antwerpen)
(39) L. VAN DURME, "De namen op *-(i)acum...*", p. 55.

de invallen van de Chauci in de periode van 160 tot 180 n.C. Onder meer in Velzeke, Belsele en Waasmunster worden zware verwoestingen aangericht. Langs de weg Velzeke-Tongeren worden een aantal stenen huizen definitief opgegeven(40). Denderwindeke ligt duidelijk in dezelfde zone en kan dus eveneens door de Chauci verwoest zijn. Een aantal vondsten uit de derde eeuw - het vaasje uit rood-bruine aarde, het bronzen Minerva-beeldje en het grootbrons van Alexander Severus - wijzen er echter op dat de site verder bewoond werd.

Een kleine eeuw later breekt een nieuwe periode van rampspoed aan met de massale inval van Germanen - vooral Franken - en de opstand van de *bagaudae* - zwervende benden rovende Gallische boeren. Vele teruggevonden muntschatten, aan de grond toevertrouwd maar nooit meer opgehaald, wijzen op de ongekende intensiteit van de verwoestingen. Gekend zijn o.m.Velzeke (daterend uit 260 n.C.), Belsele en Denderleeuw (beide uit 262-265 n.C.). Deze invallen zijn voor de gebieden ten zuiden van de Nederlandse Rijngrens en ten noorden van de weg Bavay-Keulen fataal geweest. Deze uitgestrekte zone werd vanaf de late 3e eeuw niemandsland, waar zich misschien hier en daar wel nog geïsoleerde kernen van inlandse bevolking ophielden(41). Ook voor Denderwindeke zijn geen vondsten uit de 4e eeuw n.C. teruggevonden. Onder meer het doorleven van het toponym wijst toch op een verdere bewoning van de streek, hoe marginaal die ook moge geweest zijn(42).

C. Een militaire post ?

Was de landbouwactiviteit in Vlaanderen reeds vanaf het einde van de 2e eeuw n.C. duidelijk op de terugweg, Rome liet onze gewesten niet volledig vallen. Met name het Romeinse leger bleef er nog geruime tijd actief, met het oog op de grensverdediging van het Rijk. De voortdurende Germaanse invallen bewezen de ondoeltreffendheid van de lineaire *limes*-grensverdediging. De limes konden de invallers niet tegenhouden en eenmaal doorbroken had de vijand de vrije hand in het onbeschermde hinterland(43). Geleidelijk aan zal men overschakelen op een meer dynamische diepteverdediging. Met name de Gallische tegenkeizers (260-274 n.C.; o.a. Postumus) waren actief op dit terrein. De economisch en militair vitale baan Bavay-Keulen werd de nieuwe ruggegraat van dit systeem. Langsheen de baan werden

(40) D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taalgrens: van de oude tot de nieuwe Belgen.*, Leuven, Davidsfonds, 1996, pp. 61-62. (Davidsfonds Historische Reeks, 29).
(41) D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taalgrens.....*, pp. 85-87.
(42) D. VAN DE PERRE en R. VAN HAUWE, "De geschiedenis van Denderwindeke 1....", p.206.
(43) D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taalgrens.....*, p. 87.

versterkte baanposten en houten *burgi* met gracht en palissade gebouwd, waarin mobiele hulptroepen gelegerd werden. Ook de meer noordwaarts gelegen route Velzeke-Asse-Elewijt-Tienen-Tongeren werd in dit defensief systeem ingeschakeld, net als de noord-zuid verbindingswegen tussen beide banen(44).

Dit systeem vormde de grondslag voor de laatromeinse grensverdediging zoals die onder keizer Diocletianus (284-305 n.C.) en Constantinus I (306-337 n.C.) vorm kreeg, met een heroprichting van de Rijnlimes, maar ook de installatie van binnenlandse mobiele troepen - de zgn. *comitatenses*(45). Er zijn verschillende types versterkingen, variërend van kleine posten (6 à 7 are groot, te vgl. met de *burgi*) en wachttorens, tot de *castelli* (vb. Liberchies II: 1,5 ha groot!). Verder zijn er nog kleinere versterkingen teruggevonden, verspreid op het platteland. Vaak gaat het hier om schuilplaatsen(46).

Kan ook Denderwindeke in dit laatromeins verdediginssysteem ingeschakeld zijn ? Geheel onwaarschijnlijk is dit niet: in de nabijheid van het Kerkveld bevinden zich een drietal verkeersassen, weliswaar van secundair belang. Vanop de helling had men zoals reeds eerder gezegd een prachtig uitzicht tot aan Kester. De militaire functie van Denderwindeke zou verder gestaafd kunnen worden door de vondst van het bronzen beeldje, dat door vele onderzoekers gezien wordt als een onderdeel van een derde-eeuwse strijdwagen(47). Ook de nabijheid van de Dender kan een rol gespeeld hebben: reeds Marcus Aurelius liet detachementen van de *Classis Germanica* posten innemen op de rivieren van het hinterland,daar invallende Germanen vaak gebruik maakten van de rivieren om in het binnenland door te dringen(48).

Daar die derde-eeuwse militaire wachtposten niet zelden opgericht werden op de plaats van verlaten Gallo-Romeinse villa's, wegens de strategische positie en misschien ook wegens de aanwezigheid van bouw-materialen(49), kan de site eerst gediend hebben als landbouwbedrijf en later "gerecycleerd" zijn door het leger.

(44) D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taalgrens.....*,pp. 88-92. Onder meer in Velzeke stootte men recent op een dergelijk 3e eeuwse legerpost.

(45) R. BRULET, *La Gaule septentrionale au Bas-Empire: occupation du sol et défense du territoire dans l'arrière pays du Limes aux IV e et Ve siècle*. s.n. Rheinisches Landesmuseums, 1990, p. 338. (Trierer Zeitschrift für Geschichte und Kunst des Trieres Landes und seiner Nachbargebiete, Beiheft 11).

(46) R. BRULET, *La Gaule septentrionale au Bas-Empire.....*, pp. 300-305.

(47) F. CUMONT, "Pièce de bronze....", pp. 302-303.

(48) D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taalgrens.....*, p. 65. J. VANNERUS, *Le limes et les fortifications Gallo-Romaines de Belgique. Enquête Toponymique,* Brussel, Koninklijke Belgische Academie. Klasse der Letteren etc. , 1943, p. 36 (Verzamelingen in 4° - 2e reeks - Boek XI). De auteur citeert John Gilissen die het bestaan opperde van een laatromeinse verdedigingslinie tegen de Franken langsheen de Dender en/of de Schelde. Vanuit deze posten zou het Romeinse leger de plaatselijke stammen onder controle kunnen houden en dit in een regio die reeds door de administratie opgeheven is.

D. Conclusie.

Er zijn voldoende gegevens voor handen om zeker te zijn van een vorm van Gallo-Romeinse bewoning te Denderwindeke. Het is mogelijk dat er zich op het Kerkveld een (kleinere) Gallo-Romeinse boerderij bevond, al dan niet in combinatie met een later militair gebruik.

Dat de gedane opgravingen zo weinig aan het licht brachten bewijst niets: misschien zocht men tot nog toe op de verkeerde plaats, en maakten de gevonden fundamenten slechts deel uit van een bijgebouw, een voorraadschuur of stal bijvoorbeeld, wat niet onwaarschijnlijk zou zijn gezien de vondst van de dolium (al dan niet drie dolia), de maalsteen en het bronzen beeldje (dat waarschijnlijk diende als onderdeel van een wagen).

Het blijft echter allemaal tasten in het duister, want uiteindelijk kunnen we door het werkelijk al te geringe aantal vondsten geen definitieve conclusies trekken over het belang van Denderwindeke in de Romeinse en Merovingische tijd. H. Roosens stelde reeds in 1943 dat "*aangezien er weinig villa's in het Vlaamsche land bestaan, het wel de moeite waard ware indien de bevoegde diensten hier tot systematische opgravingen konden overgaan*"(50). Vierenvijftig jaar later zijn die systematische opgravingen echter nog altijd niet gebeurd....

T. SOENS
Brakelsesteenweg, 500
9400 Voorde

(49) R. DE MAEYER, *De Romeinsche villa's in België*, pp. 295-296. Bij wijze van voorbeeld worden Neerharen en Liberchies aangehaald, benevens Richborough in Engeland en Rondenbosch in Nederlands-Limburg. D. LAMARCQ en M. ROGGE (Red.), *De taal grens.....*, p. 89-91. Ook Velzeke blijkt een dergelijke evolutie doorgaan te hebben.

(50) H. ROOSENS, "De Romeinsche villa...", pp. 207-208.

HET LAND VAN AALST
LOSSE NUMMERS
OUDE JAARGANGEN

Een los nummer vanaf jaargang 1991 kost 200 fr.
Een enkel nummer vóór 1991 kost 150 fr., een dubbel nummer 250 fr.
Een volledige oude jaargang kost 600 fr.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer 422-4072681-04 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen, Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade, tel. (053) 70 21 79.
Niet alle jaargangen zijn nog in voorraad. Vooraleer te bestellen, neem eerst contact op.

EVENEENS BESCHIKBAAR:

G. Van Bockstaele, Gids voor een werkbezoek aan de koninklijke bibliotheek Albert I te Brussel - 1991: 100 fr. (gebeurlijk te verhogen met portonkosten).

Herman van Isterdael e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983). 2 banden - 915 blz.: 1.200 fr. (gebeurlijk te verhogen met portonkosten).
Kaart van het voormalige "Land van Aalst" (1596) - Horenhault - kleurendruk - 1988: 1.000 fr.

De publicatie van deze jaargang gebeurt met de financiële steun van:

DE RIEMAECKER printing BVBA

50 1947 1997

NUKERKEPLEIN 9 • B-9681 NUKERKE
TEL. (055) 21 14 04 • FAX (055) 21 20 00

Inhoud

JAARGANG XLIX - 1997 - NUMMER 3

G. VANDE WINKEL EN W. VERNAEVE
Bibliografie 1996 149-209

T. SOENS
Gallo-Romeinen en Franken te Denderwindeke 211-228

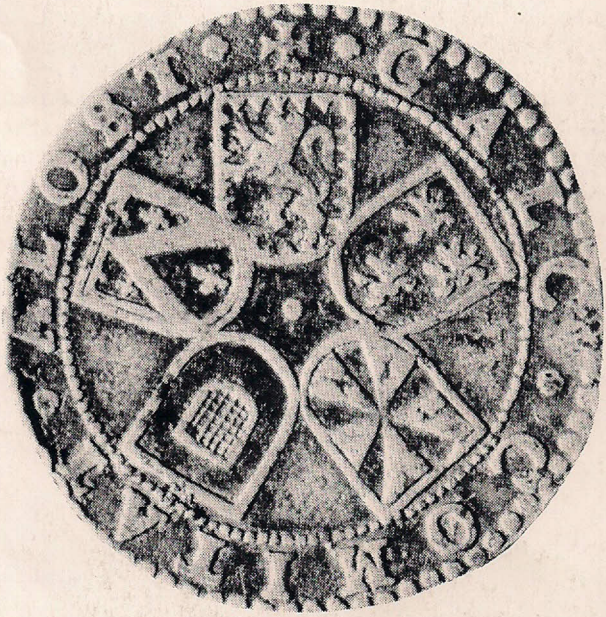

1997